

FÖRSVARSHÖGSKOLAN

KrV C:3 ”Krigsvetenskap, C-uppsats”

<i>Författare</i> Major Sten Arve		<i>Kurs</i> ChP 01-03
<i>FHS handledare</i> Övlt Tommy Jeppson, Forskare Inge Tjöstheim		<i>Tel</i> 08-788 75 00
<i>Uppdragsgivare</i> FHS ISS	<i>Beteckning</i> 19100:2016	<i>Publiceringsdatum</i>

De nya krigens strategiska karaktärsdrag

Utgångspunkt för uppsatsen är de nya krigen och deras strategiska karaktärsdrag. Syftet är att se om dessa ligger till utgångspunkt för svensk och brittisk militärstrategisk doktrin. Frågeställningar som behandlas är vilka strategiska karaktärsdrag de nya krigen kan sägas ha, hur väl dessa överensstämmer med svensk och brittisk doktrin, samt vilka likheter och skillnader som kan identifieras.

Undersökningen och jämförelsen genomförs med hjälp av ett verktyg som omfattar parametrarna aktörer, moraliska resurser, medel, metoder, arena och stridskrafter. Med detta verktyg skapas utifrån litteratur om de nya krigen en typbild som visar den strategiska karaktären. Källmaterialet, svensk och brittisk doktrin, undersöks genom kvalitativ textanalys i ett komparativt upplägg. Studien visar att det finns en stor överensstämmelse mellan beskrivningen i doktrinerna och typbilden. Den svenska framstår som mer generellt hållen medan den brittiska är tydligare och mer konkret i de flesta fall. Skillnader som skulle kunna tolkas ut är att den svenska doktrinen visar på en småstat som ser farorna och hoten men inte vågar bli alltför konkret i utpekandet av dem, samt är beroende av att få internationellt stöd för sitt agerande och att få aktören media på sin sida. Den brittiska visar i sin tur mer på en stat med mer erfarenhet av att agera på egen hand och som är medveten om vilka faror och konsekvenser som detta medför.

En övergripande slutsats är att konflikternas komplexa och asymmetriska karaktär inte kan mötas med enbart en militär strategi. Det krävs en samlad nationell strategi och samverkan på alla nivåer.

Nyckelord: Nya krig, strategi, doktriner, jämförelse, Sverige, Storbritannien, asymmetri

ABSTRACT

The thesis deals with the new kind of war and its strategic context and characteristics. The approach is to create a “strategic footprint” from literature concerning the issue and then make a comparison between Swedish and British military strategic doctrine.

The objective is to conclude to what extent the new kind of war can be seen as a basis for Swedish doctrine. It is also to see what similarities and differences it is possible to identify between Swedish and British doctrine. In order to do this, strategic theory is used as theoretical framework.

The thesis concludes that there is a great deal of correspondence between the “strategic footprint” and the both doctrines. However, the Swedish doctrine can be seen as more generic, while the British is more precise and to the point.

An overarching conclusion is that the new strategic context cannot be approached by military strategy and military means alone, but needs a national strategy and a comprehensive view.

Keywords: New war, strategy, doctrine, comparison, Sweden, Britain, asymmetry

INNEHÅLL

1	Inledning	5
1.1	Bakgrund	5
1.2	Syfte och frågeställningar	8
1.3	Teorianknytning	8
1.4	Avgränsningar och antaganden	11
1.5	Centrala begrepp	11
1.6	Metodresonemang	12
1.7	Disposition	14
1.8	Material och källkritik	15
2	Undersökning av konfliktmiljön/ typbild.....	16
2.1	Allmänt	16
2.2	Aktörer	17
2.3	Moraliska resurser	18
2.4	Medel	19
2.5	Metoder	20
2.6	Arena	21
2.7	Stridskrafter	21
2.8	Sammanvägd typbild	22
3	Undersökning av svensk doktrin	24
3.1	Aktörer	24
3.2	Moraliska resurser	25
3.3	Medel	25
3.4	Metoder	25
3.5	Arena	26
3.6	Stridskrafter	26
3.7	Sammanfattning	26
4	Undersökning av brittisk doktrin	27
4.1	Aktörer	27
4.2	Moraliska resurser	27
4.3	Medel	27
4.4	Metoder	28
4.5	Arena	28
4.6	Stridskrafter	28
4.7	Sammanfattning	29
5	Jämförelse mellan typbild och doktriner	29
5.1	Aktörer	29
5.2	Moraliska resurser	30
5.3	Medel	30
5.4	Metoder	31
5.5	Arenan	32
5.6	Stridskrafter	33
5.7	Helhetsintryck	33
5.8	Diskussion	36
5.9	Slutsatser av undersökning och jämförelse	36

5.10	Analysens tillförlitlighet.....	39
6	Utvecklad diskussion.....	40
6.1.1	Nationalstrategiska konsekvenser	40
6.1.2	Militärstrategiska konsekvenser.....	41
7	Avslutning	45
7.1	Sammanfattning	45
8	Käll- och litteraturförteckning.....	48
8.1	Källor.....	48
8.2	Litteratur.....	48
8.2.1	Offentliga publikationer och rapporter.....	48
8.2.2	Bearbetningar	48
8.2.3	Tidskrifter.....	49
8.2.4	Otryck material.....	49

Figurförteckning

Figur 1; Beaufres manövreringsfaktorer för militära styrkor

Figur 2; tabell med jämförelse mellan typbild och doktriner

“Non-professional warriors and non-state organisations are posing a greater threat to sovereign nations, making these warriors and organisations more and more serious adversaries for every professional army”. Qiao Liang and Wang Xiangsui, “Unrestricted Warfare”

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Har den nya konfliktmiljöns strategiska karaktärsdrag fått genomslag i svensk militär strategi? Detta borde kunna spåras i den militärstrategiska doktrinen.

Komplexiteten i nationella säkerhetsfrågor har ökat dramatiskt under de senaste tio åren, säkerhetsbegreppet har vidgats. Hotbilden har breddats från att omfatta traditionella aspekter till att även inkludera internationell brottslighet, terrorism, hot mot miljön med mera. Vidare har samhällets sårbarhet ökat genom ett antal processer. Dels har vi skurit ner det totalförsvaret som byggde på egen försörjning i de flesta aspekter, dels har globaliseringen lett till nya ömsesidiga beroenden. Utöver detta har utvecklingen inom tekniken med bl a Internet, lett till en starkt ökad sårbarhet från nya angreppsvinklar. Detta konstaterar vår regering i propositioner och den inriktning som uttalas för Försvarsmakten.¹ Likaså konstateras att de hot som bedöms uppstå inom dessa områden måste behandlas med en helhetssyn utifrån hela samhällets perspektiv. Ledord bör vara rationalitet, kostnadseffektivitet och konsekvens.²

Detta vidgade säkerhetsbegrepp har utvecklats av Barry Buzan m fl i ”Security-a framework for analysis”. Där presenteras resonemangen om de olika sektorerna och deras samverkan i säkerhetspolitiken. Det pekas på att det krävs nya och samordnade grepp för att hantera nationell säkerhet.³ Sverige har mött det vidgade säkerhetsbegreppet bland annat genom att delvis byta strategi. Under slutet av förra seklet påbörjades försvarets omvandling från invasionsförsvaret, som byggde på förvarning och mobilisering, till ett insatsförsvaret, som skall kunna användas som en aktiv komponent i syfte att förebygga krig genom krishantering och militärt understödd diplomati. Svenska militära maktmedel används mer aktivt än tidigare, som stabiliserande i det forna Jugoslavien, för minröjning i Baltikum och som underrättelseförband i Afghanistan. I och med medlemskapet i EU har Sverige tagit steg mot en aktiv roll i en gemenskap, som har intressen och ansvar. Vårt intresseområde har sålunda utsträckts ända till Medelhavet och vi kan påverkas av händelser som sker i andra delar av Europeiska Unionen.⁴

Omvärldsförändringen leder även till nya nischer, dels inom rymden och cyberrymden som måste försvaras, dels hamnar vissa kategorier av förband i fokus. Den säkerhetspolitiska komplexiteten ökar och konflikter kan snabbt sprida sig globalt. Den huvudsakliga mängden konflikter är heller inte mellan nationalstater, vilket gör att de instrument och organisationer som byggts för att

---

¹ Proposition 2001/02:10, s 1

² ibid, s 39

³ Buzan, Barry & Waeber, Ole, *Security, a new framework for analysis*, Boulder, Rienner Inc 1998, s 7-8, s 195-197

⁴ Wedin, Lars, *Reflektioner över ämnet strategi*, Stockholm, Försvarshögskolan 2002, s 11.

---

förebygga konflikter och skapa fred, är svåra att använda. Alvin och Heidi Toffler skrev om detta redan 1994;

*"Today we see a bewildering diversity of separatist wars, ethnic and religious violence, "coups de etat", border disputes, civil upheavals, and terror attacks, pushing waves of poverty stricken, war ridden immigrants (and hordes of drug traffickers as well) across national boundaries. In the increasingly wired global economy, many of these seemingly small conflicts trigger strong secondary effects in surrounding (and even distant) countries."*⁵

Det internationella systemet består av stater med olika förutsättningar och viljor, vilket framöver fortsatt kommer att leda till konflikter. Dessa konflikter kommer i huvudsak att vara av **lågintensiv** karaktär. Man kan tänka sig en indelning av världens stater i tre divisioner; den första av stabila och högt utvecklade länder, den andra av stater som har problem med t ex regioner eller etniska konflikter men ändå är relativt stabila, den tredje av stater som inte går att styra. I den tredje och sista divisionen finns huvudsakligen grunden för framtida konflikter. Det finns ingen statsmakt som kan kontrollera våldsanvändning, det blir en anarkistisk utveckling och regionalisering.⁶ De mest förekommande konflikterna under 1990-talet har varit av lågintensiv karaktär, interna stridigheter om regeringsmakten, antingen som inbördeskrig eller krig då stater skapas genom våld.⁷ Även civila övertygade individer kan vara aktörer eller nyttjas av en aktör. Attentatet den 11 september 2001 verkar ha genomförts av 19 personer med en budget som understigit en miljon US\$. De krävde måttlig samordning i tid och de terrorister som styrde planen klassades som mediokra under den flygutbildning de genomgick i USA. Således kan en liten organisation med icke alltför professionella medlemmar vålla en stor skada.⁸ Ett annat exempel på att terroristorganisationer förfogar över tunga vapen och kan uppträda globalt är raketanfallet mot israeliskt civilflygplan i Kenya i november 2002.⁹

Det blir då intressant att se på vilka sätt som Sverige kan vara hotat och hur väl strategiskt förberedda vi är på att möta sådana hot. Kraven på samlad strategi var under förra seklet sällan akuta och förmågan att föra en dylik utvecklades heller inte.¹⁰ Hur ser då det aktuella forskningsläget ut i Sverige avseende konflikter och våra förberedelser för dessa? I Sverige har Totalförsvarets Forskningsinstitut, FOI, försökt att förutse framtida konflikters karaktär, baserat på forskning om dagens verklighet. Det framkommer några karaktärsdrag som indikerar att det kan behövas militärstrategiskt nytänkande.

---

⁵ Toffler, Alvin and Heidi, *War and Anti-war*, New York, Warner Books, 1994, s 113-115

⁶ Rekkedal, Nils Marius, *Moderne Krigskunst*, Stockholm, Försvarshögskolan KVI 2001, s 204

⁷ *ibid*, s 212

⁸ Andersson, Folke, Delrapport 2, *Framtida konflikters karaktär*, FOI Stockholm 2001, s 7.

⁹ http://www.svd.se/dynamiskt/utrikes/did_3664099.asp 2002-12-02

¹⁰ Zetterberg, Kent, *Det strategiska samspelet*, i "Mellan byråkrati och krigskonst", Red Lars Wedin och Gunnar Åselius, Stockholm, Försvarshögskolan, 1999, s 19-23

Dels kan de huvudsakliga hoten komma från aktörer som har global förmåga att agera eller som uppnår detta genom samarbeten/stöd av transnationella nätverk. Dels kan angreppen i en hög grad komma inifrån det samhälle som är angripet, vilket är en trend som bedöms öka. Utöver detta, så kommer angreppen troligen att genomföras med inslag av moralisk asymmetri och genom användning av civil teknik, vilket underlättar anonymitet hos angriparen.¹¹ FOI har även genomfört studier för Försvarsdepartementet för att belysa vilka strategiska utmaningar Sverige kan tänkas stå inför och vad som kan krävas i form av grundläggande försvarsförmåga. I dessa studier för man bl a strategiska resonemang om Försvarsmaktens förmågor och konstaterar att det finns brister i förmågan att komma till insats mot dessa hot på ett strategiskt överlagt sätt.¹² Försvarsmakten anser att utvecklingen efter kalla krigets slut har medfört sådana förändringar att svensk doktrinutveckling är viktig, varför arbete med att utveckla doktriner för olika nivåer nu pågår. När vi nu ganska nyligen fått en militärstrategisk doktrin kan det även vara av intresse att se hur mycket den fyller av det tomrum som FOI påtalar.

Ovanstående står som bakgrund för mina tankar om att Försvarsmakten möter en konfliktmiljö där krigets strategiska karaktärsdrag har förändrats jämfört med det som vi var beredda på att möta med vårt invasionsförsvar av igår. Försvarsmakten genomgår en utveckling mot "Nätverksbaserat Försvar", en sorts revolution på det militära området.¹³ Som framgått ovan, tycks det finnas en breddad hotbild som präglas av asymmetri.¹⁴ Det går att konstatera att det behövs ett militärstrategiskt tänkande om hur militära maktmedel kan nyttjas mot asymmetriska angrepp inom ramen för den breddade hotbilden. Avsikten med detta arbete är att försöka teckna en strategisk karaktär av denna nya konfliktmiljö, för att sedan se om den avspeglar sig i vår militärstrategiska doktrin. Det vore i så fall ett av de första logiska stegen för att anpassa Försvarsmakten till denna nya konfliktmiljö och att ge en militärstrategisk grund för verksamheten. För att ge dynamik åt resonemanget, så förs även den brittiska militärstrategiska doktrinen in som ett jämförelseobjekt.

---

¹¹ Andersson, Folke, Delrapport 2, *Framtida konflikters karaktär*, FOI Stockholm 2001, s 7.

¹² Thunberger, Johan m fl, FOI-Rapport, *Strategi för det oväntade*, FOI-R--0642—SE, 2002, s 4

¹³ För en belysning av detta, se Michael Moore, *"Revolution i det svenska försvaret"*, Stockholm, Försvarsdepartementet 2000.

¹⁴ Följande citat kan vara utgångspunkt för en reflektion över detta; *"Omgivningens reaktioner på en stat som implementerar en RMA sker antingen symmetriskt eller asymmetriskt. Där just asymmetriska reaktioner är utmärkande, och synliga tecken, för en tidsperiod då en RMA utvecklas"*. Ginér, Michael, *"Clintonadministrationen och RMA"*, Försvarshögskolan 2002, s 59

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet är att se i vilken utsträckning den svenska militärstrategiska doktrinen har den nya konfliktmiljöns strategiska karaktär som utgångspunkt. För att ge dynamik åt undersökningen förs Brittisk doktrin in som jämförelseobjekt. Följande frågeställningar blir föremål för studier;

- Vilka strategiska karaktärsdrag har den ”nya konfliktmiljön”? (Hur ser en typbild ut?)
- Hur väl överensstämmer omvärldsbeskrivningen i svensk militärstrategisk doktrin med en typbild?
- Hur väl överensstämmer omvärldsbeskrivningen i brittisk militärstrategisk doktrin med en typbild?
- Vilka likheter och skillnader kan identifieras mellan svensk och brittisk doktrin avseende beskrivningen av konfliktmiljön?

För att undersöka och hantera dessa frågeställningar kommer jag att använda mig av parametrar eller begrepp som jag har funnit lämpliga för att beskriva en konflikts strategiska karaktärsdrag. Dessa kommer att förklaras och motiveras i de följande avsnitten.

En utvecklad frågeställning utifrån min bakgrundsbeskrivning är också; Vilka konsekvenser kan ses utifrån resultatet av undersökningen?

1.3 Teorianknytning

*”Istället för att kunna göra säkra och objektiva härledningarna tvingas strategin bygga på hypoteser och att utforma lösningarna genom sannskyldig uppfinningsrikedom”.*¹⁵ (Beaufre)

När det gäller teorianknytning, så faller den i två delar. Dels en med anknytning till ”det nya kriget” eller ”den nya miljön”, vilket speglar den valda litteraturen. Dels en med anknytning till strategisk teori, vilket antyds redan i bakgrundsbeskrivningen och sedan visar sig i den valda metodiken och dess verktyg. Eftersom litteraturen återges fylligt, så får den första delen av teorianknytning stå för sig själv. Däremot gör jag här en anknytning till strategisk teori. Som framgår av citatet ovan, så är strategi ingen exakt vetenskap, varför teorier och resultat oftast går att tolka och diskutera. Jag upplever dock att en strategisk teori trots detta bör ligga till grund för min

---

¹⁵ Beaufre, André, *Modern Strategi för fred och krig*, Stockholm, Bokförlaget Prisma 2002, s 44 (hädanefter Beaufre)

---

undersökning och mitt resonemang.

Varför just doktriner kan vara intressanta och lämpliga att studera är av flera skäl. Enligt Katarina Brodin, så finns det skäl till att undersöka doktriner för att de dels kan förväntas förklara historiska skeenden, dels för att de kan ge underlag för bedömning av framtida utveckling. Det man i första hand koncentrerat sig på har varit strategiska eller säkerhetspolitiska doktriner.¹⁶ Ett viktigt steg är att analysera den ”världsbild” som beskrivs. Det är intressant att se vad olika länder anför om bland annat kriget, dess natur, legitimitet och sannolikhet.¹⁷ För Brodin handlar det om utrikespolitiska doktriner men en nedbrytning till militärstrategisk nivå skulle kunna visa på att det är av intresse att inleda ett doktrinstudium med kartläggning av hur konfliktens karaktär beskrivs.

För att kunna gå vidare på denna väg bör först klargöras vad militärstrategi är. Strategi är enligt Beaufre ”konsten att samordna maktmedlen för att uppnå de av politiken uppställda målen”.¹⁸ Där det centrala är en dialektisk kamp mellan två viljor. Syftet, fortsätter Beaufre, ”är att uppnå ett avgörande genom att skapa och utnyttja en situation, som medför en tillräcklig grad av moralisk upplösning hos motståndaren för att förmå honom att acceptera de villkor man vill påtvinga honom”.¹⁹ Strategi kan bedrivas på olika nivåer. Den högsta är den totala strategin, som innefattar en stats hela maktapparat. Den har som uppgift att klarlägga den uppgift som respektive maktmedel, politiska, diplomatiska, ekonomiska och militära, har och samordna dessa till bästa effekt. Därunder har de olika maktmedlen egna strategier, varvid den militärstrategiska skall samordna de militära maktmedlen nationellt.²⁰ Under den militärstrategiska nivån finns operativ och taktisk nivå. Denna indelning av nivåer redovisas även i svensk militärstrategisk doktrin.²¹ Det är den militärstrategiska nivån som står i fokus för mig. Framgångsrik militär strategi bygger på att man hanterar sina resurser på ett klokt sätt så att man kan uppnå det man vill, ett samspel mellan resurser och vilja. Till början behöver man definiera sitt strategiska mål. Denna målsättning kan vara såväl offensiv som defensiv och eftersom det handlar om en växelverkan mellan viljor, så innehåller den stora mått av psykologi.

Det är strategin som skall bestämma om konfliktformen skall vara offensiv, defensiv, subversiv eller öppet våldsam, direkt eller stegrat indirekt, om man skall förlägga kampen till det politiska eller det militära området. Den skall inte bara välja de taktiska arbetsformerna utan den skall därjämte inrikta

---

¹⁶ Brodin, Katarina, *Studiet av utrikespolitiska doktriner*, Stockholm, Försvarsdepartementet 1977, s 22-23

¹⁷ *ibid*, s 259-261

¹⁸ Beaufre, s 21

¹⁹ *Ibid*, s 23

²⁰ *Ibid*, s 29-30

²¹ Militärstrategisk doktrin, Försvarsmakten, 2002, s 69-71

utvecklingen av dessa tillvägagångssätt, så att de kan spela sin nödvändiga roll med sikte på avgörandet.²² I militär strategi innebär detta att man måste välja en avgörande riktning som man vill träffa och att göra ett val av förberedande åtgärder, som skall göra det möjligt att nå denna punkt. Den part som lyckas bäst med detta lyckas också bevara sin handlingsfrihet. En strategisk lösning innefattar tiden, rummet och storleken på de materiella och moraliska resurser man har. Till detta kommer en s.k. manövreringsfaktor, som bestämmer ordningsföljden och förhållandet mellan de situationer som avlöser varandra i kampen mellan motståndarna. Beaufre illustrerar manövreringsfaktorn med ett tangentsbord bestående av 19 olika alternativ, indelade i tre kategorier.²³

Offensivt	Defensivt	Speciellt för militära styrkor
Attack	Gardering	Koncentration
Hot	Parering	Utspridning
Överraskning	Ripost	Hushållning
Fintning	Frigöring	Ökning
Vilseledning	Reträtt	Minskning
Genombrytning	Avbrytande	
Utmattning		
Förföljning		

Figur 1; Beaufres manövreringsfaktorer för militära styrkor.

En genomtänkt militär strategi är således en förutsättning för att uppnå ett gott resultat vid utnyttjandet av militära maktmedel. En strategisk analys av konfliktmiljön är en nödvändig början för att utforma en lämplig militärstrategi.²⁴ Vid den fortsatta utformningen bör man ta hänsyn till faktorer som tid, rum och resurser, vidta förberedelser, samt resonera om offensiv och defensiv manövrering. Det är militärstrategiskt tänkande och dess begreppsapparatur som ligger till grund för det fortsatta resonemanget i uppsatsen.

Nackdelar med detta val av teori är att den kan upplevas ligga på gränsen mellan konst och vetenskap (innefattande olika fackinriktningar), varför komplexiteten är stor och resultatet inte med säkerhet blir mätbart. Vidare innebär detta att utrymmet för olika tolkningar av såväl teori som utfall är stort. Fördelarna är att detta sannolikt krävs för att fånga den komplexa miljö som kriget och dess karaktär utgör. Likaså borgar det för att nivån på undersökningen hålls konstant. Vidare är den till hjälp vid skapandet av analysverktyg och som ledstång i den avslutande diskussionen.

²² Beaufre, s 48

²³ Ibid, s 34-40

²⁴ Jeppson, Tommy och Tjöstheim, Inge, *Tankar kring militärstrategisk analys*, Stockholm, Särtryck ur KKrVA Handlingar och Tidskrift nr 5/2002, s 102

Ett alternativt val skulle kunna vara konstruktivistisk teori och analys av språkbruk och uppfattning om identitet med mera. I denna uppsats har strategisk teori valts, då jag anser att dess fördelar överväger.

1.4 Avgränsningar och antaganden

- Sveriges säkerhetspolitiska syn antas speglas i beslutade propositioner.
- Tidsmässig fokus för uppsatsen är tudelat. För undersökningen av miljöns karaktär är tiden vald från kalla krigets slut till idag. För undersökningen av Svensk doktrin är tiden nutid, i och med att doktrinen utgavs 2002.
- Brittisk militärstrategi antas speglas i ”British Defence Doctrine”, utgiven 2001. När det gäller beskrivning av miljön, så kompletteras doktrinen med material från Brittiska Försvarsministeriets hemsida.
- Eventuella juridiska och politiska problem/hänsyn vid utformningen av en svensk militär strategi kommer inte att vara i fokus. Ej heller ekonomiska hänsynstaganden.
- Sannolikheten för att Sverige utsätts för angrepp bedöms ej.

1.5 Centrala begrepp

Nya krig: Den konfliktmiljö²⁵ som ryms inom den breddade hotbilden, med aktörer som har global förmåga att agera eller som uppnår detta genom samarbeten/stöd av transnationella nätverk och som är präglad av lågintensiva konflikter och asymmetri.

Aktörer: Med aktörer avses de parter som kan vara inblandade i konflikter och har kapacitet att agera i dessa konflikter. I detta fall baserar jag begreppet på en nedbrytning av det som anförs i ”Det Internationella Systemet” av Kjell Goldman. Av aktörer bör man kräva tre saker för att kunna tala om att de har nödvändig kapacitet; en relativt stor autonomi i förhållande till andra aktörer och en relativt stor förmåga att fatta och verkställa beslut om interaktion med andra aktörer, samt en icke försumbar makt över andra aktörer.²⁶

Moraliska resurser: Clausewitz påtalar vikten av de moraliska faktorerna och att de tillhör krigets viktigaste inslag. Närmare bestämt så utgörs de moraliska huvudkrafterna av fältherrens talang, arméns stridsmoral och dess patriotiska anda.²⁷ Beaufre talar om att varje strategisk lösning hänför sig till tre huvudkoordinater; tiden, rummet och storleken på de materiella och moraliska resurserna.²⁸ Med moraliska resurser avses här faktorer som berör vilja och engagemang.

---

²⁵ Se även bakgrundsbeskrivningen (1.1), vilken till del belyser vad de nya krigen är.

²⁶ Goldman, Kjell, *Det internationella systemet*, Stockholm, Bonniers AB 1978, s 141

²⁷ Clausewitz, Carl von, *Om Kriget*, Stockholm, Bonniers 2002, s 151-153

²⁸ Beaufre, s 35

Medel: Med detta avses de maktmedel som används av aktörerna. Beaufre talar om att studium av strategins medel är viktigt för att förstå dess helhet. Strategin disponerar medel alltifrån kärnvapen till propaganda eller handelsavtal. Konsten består i att välja mellan de medel som finns disponibla och att samordna verkan av dem.²⁹ Det finns en spännvidd från att tala övergripande om militära eller andra maktmedel till att föra resonemang om olika typer av militär materiel.

Metoder: Med detta avses hur maktmedel nyttjas eller bedöms nyttjas. Följs lagar och rätt? Enligt Beaufre omfattar en vald strategi tid, rum och de materiella och moraliska faktorerna. Hur man sedan väljer att använda dem beskrivs bland annat med hjälp av manövreringsfaktorer, som kan vara offensiva eller defensiva. Man kan använda sig av direkta eller indirekta metoder och strategier.³⁰ I uppsatsen söks efter beskrivningar av hur aktörer nyttjar eller bedöms komma att nyttja sina tillgängliga medel.

Arena: Med detta avses var konflikten utspelar sig. De strategiska dimensionerna är följande; land, sjö, luft/rymd och cyber/info. Görs det skillnad mellan civil och militär sektor inom dessa eller kan hela samhället ses som en arena för konflikter?

Stridskrafter: Med detta avses de kategorier av stridande som deltar i konflikten. Exempel på kategorier kan vara reguljära förband, militia, organiserad brottslighet och civila.

1.6 Metodresonemang

Strategi är ett svårfångat ämne på gränsen mellan konst och vetenskap. Oavsett hur man går tillväga löper man risk att bara spegla en del av verkligheten eller att hamna för långt över gränsen åt endera hållet.

”Strategen kan jämföras med en kirurg, som måste operera en sjuk, vilken hela tiden växer i snabb takt. Kirurgen är osäker om den sjukas exakta anatomi och ingreppet görs på ett operationsbord som befinner sig i rörelse och med instrument som han måste ha beställt för fem år sedan...”³¹

Uppsatsens väg mot målet går genom en kvalitativ analys av textmaterialet i kombination med komparativa inslag för att få dynamik i undersökningen. En metodrekommendation att beakta vid en beskrivande analys är konstruktionen av ett analysinstrument som fångar in väsentliga aspekter av det samhällsfenomen som skall undersökas.³² Således är det nödvändigt att försöka skapa ett verktyg för att kunna få ett strategiskt ”fotavtryck” av det som karaktäriserar den nya konfliktmiljön. Jag har valt ut några strategiska

---

²⁹ Ibid s 35

³⁰ Ibid, s 35-45, 66-67

³¹ Beaufre, s 45-46

³² Esaißson, Peter mfl, *Metodpraktikan*, Stockholm, Nordstedts Juridik AB 2002, s 150

parametrar som kommer att vara mina verktyg när jag undersöker först miljön och sedan doktrinen. Tanken är att detta skall vara det som instrumentellt går att hänga upp jämförelsen på, för att kunna skapa en ”typbild” med hjälp av resultatet. De parametrar som valts är; **aktörer, moraliska resurser, medel, metoder, arena och stridskrafter**. Dessa speglar tämligen väl det som förs fram som exempel på frågeställningar att besvara när man skall avgöra vilket sorts krig man kan stå inför.³³ I propositionen om ”Samhällets säkerhet och beredskap” konstaterar regeringen att den tekniska utvecklingen har ökat sårbarheten för angrepp. Möjligheterna för aktörer som intressegrupper, ekonomiskt svagare stater, terrorister och kriminella grupper att påverka/hota har blivit väsentligt större. Motståndsförmågan hos en stat är allt mer beroende av samhället och dess utveckling, vilket kan göra samhället till måltavla vid ett angrepp från någon.³⁴ Även detta talar för vikten av parametrar som tar hänsyn till aktörer, medel, hur arenan ser ut, vilka som utgör stridskrafterna och vilka moraliska resurser de har.

Det finns naturligtvis parametrar som inte har tagits med. **Mål** är något som är viktigt i en strategisk analys men eftersom en konflikt oftast uppstår genom att aktörerna har skilda mål, bedöms den vara mer på sin plats när man skall analysera en specifik konflikt. Indirekt så tycker jag att jag får med delar av den genom att undersöka ”moraliska resurser”. **Den strategiska tyngdpunkten** är en annan viktig parameter men är enligt min uppfattning lättare att tillämpa på traditionella konflikter eller när man talar om en specifik konflikt. Dessutom visar den sig ofta vara kopplad till viljan. Man skulle även kunna tänka sig att använda fler parametrar, vilket sannolikt leder till ytterligare säkerhet och finmaskighet men även till att verktyget blir tyngre och mer utrymmeskrävande. Min bedömning är att antalet är tillfyllest för att uppnå syftet. En möjlig farhåga är att verktyget inte skall passa till litteraturen men det får i så fall bli ett resultat i sig.

Efter att ha använt verktyget på materialet är förhoppningen att kunna konstatera om resultatet visar på en karaktär med drag av symmetri eller asymmetri. Asymmetri i detta fall innebär att en aktör väljer att ta upp kampen med andra medel och metoder eller i en annan dimension/på annan plats än motparten förväntar sig enligt spelreglerna.³⁵ Spelreglerna i detta fall är de skrivna och oskrivna regler som leder till restriktioner vid användande av våld.³⁶ Sedan har underlag skapats, i form av en typbild, för en jämförelse mellan litteraturen och doktrinerna.

---

³³ Jeppson, Tommy och Tjöstheim, Inge, *Tankar kring militärstrategisk analys*, Stockholm, Särtryck ur KKrVA Handlingar och Tidskrift nr 5/2002, s 102

³⁴ Proposition .2001/02:158, 4.3, s 17

³⁵ Diesen, S, *Militaer Strategi*, Oslo, Cappelen Akademisk Forlag, 2000, s 70-71.

³⁶ Både Svensk som Brittisk doktrin betonar att användande av militärt våld grundar sig på rättsliga och legala grunder av såväl internationell som nationell karaktär. Svensk doktrin ägnar kapitel 4 (s 41-53) åt detta, brittisk doktrin kapitel 5 (s 5:3-5:5). Båda kan därmed sägas bekänna sig till samma spelregler, där bland annat folkrätt och krigets lagar ingår.

För att ge dynamik åt undersökningen av den svenska doktrinen så jämförs den med den brittiska. Först görs jämförelsen mellan karaktären i litteraturen och den karaktär som kommer till uttryck i respektive doktrin. Utifrån detta diskuteras sedan hur väl anpassad doktrinen är mot den miljö som huvudsakligen kan förväntas möta egna stridskrafter.

Resultatet av ovanstående används till en jämförelse mellan doktrinerna. Efter detta är avsikten att skriva ett avslutande kapitel med slutsatser, samt föra en diskussion om resultatet och dess sannolika orsaker.

Som alternativ metod skulle man ha kunnat välja ut två av författarna, se hur de karaktäriserar konflikter, för att sedan pröva den beskrivningen på doktrinerna. Det hade kunnat ge en fylligare bild i förhållande till respektive författares uppfattning. Det har jag valt att inte göra, huvudsakligen för att jag vill kunna hålla mig på strategisk nivå, vilket jag hoppas säkerställa genom att använda de nämnda parametrarna. Det skulle även ha varit möjligt att göra en fallstudie av endast den svenska doktrinen. Detta har jag valt bort därför att doktrinen har bedömts vara så generellt skriven att den inte motiverar en egen fallstudie och att utfallet sannolikt skulle bli tämligen intetsägande.

1.7 Disposition

Uppsatsen kan sägas vara uppbyggd i fem block, inledningskapitlet undantaget. Först läggs en grund genom en beskrivning av den konfliktmiljö som är mest sannolik att militära stridskrafter kommer att verka i. Sedan undersöks hur väl den beskrivningen stämmer med den miljö som beskrivs i svensk respektive brittisk militärstrategisk doktrin. Därefter görs en jämförelse mellan de båda ländernas doktriner för att se huruvida det finns skillnader mellan dem och vad dessa skillnader består av. Slutligen kommer en diskussionsdel, där resultatet kommenteras och några implikationer och konsekvenser förs fram till debatt. Strukturerat kan man säga att uppbyggnaden är enligt nedan;

Karaktärsdragen ur författarnas perspektiv:

I detta kapitel undersöks vilka strategiska karaktärsdrag den ”nya konfliktmiljön” har. Den bild som respektive författare ger av konfliktmiljön söks av med hjälp av det konstruerade verktyget. Detta resultat sammanvägs till en typbild över konfliktmiljön. Frågan om bilden visar på symmetri eller asymmetri behandlas.

Karaktärsdragen ur ett svenskt perspektiv:

Kapitlet behandlar hur ser beskrivningen av konfliktmiljön ser ut i svensk militärstrategisk doktrin? Samma verktyg som användes på litteraturen används här på doktrinen. Frågan vilket fokus har den svenska doktrinen har, symmetri eller asymmetri, berörs.

Karaktärsdragen ur ett brittiskt perspektiv:

I kapitlet behandlas hur beskrivningen av konfliktmiljön i brittisk militärstrategisk doktrin ser ut. Även här används det verktyg som konstruerats och kommenterats i metodavsnittet. Frågan om doktrinen har ett fokus mot symmetri eller asymmetri berörs.

Jämförelser av beskrivning av karaktärsdragen:

I kapitlet görs jämförelser med utgångspunkt från det som framkommit i undersökningarna i tidigare kapitel. Först jämförs resultatet av undersökningarna av doktrinerna med typbilden som togs fram i kapitel 2. Detta besvarar frågan om hur väl doktrinerna överensstämmer med den konfliktmiljö som finns i litteraturen. Därefter görs en jämförelse mellan de båda doktrinerna. Denna görs i två delar, dels direkt mot varandra, dels indirekt genom att jämföra resultatet av jämförelsen med typbilden.

Slutsatser och avslutande diskussion:

I kapitlet avrundas uppsatsen med resonemang kring de ursprungliga frågeställningarna och de slutsatser som dragits eller kan dras. Det förs en avslutande diskussion kring bland annat hur resultatet ser ut och varför det blev som det blev, national- och militärstrategiska konsekvenser, ämnen för fortsatt forskning, med mera.

1.8 Material och källkritik

Litteraturen för att beskriva den nya konfliktmiljön har valts för att få olika perspektiv i syfte att nå en heltäckande bild av karaktären. Detta kan dock ha konsekvensen att analysverktyget passar olika väl på olika delar av litteraturen. Det kan också vara så att litteraturen i en och samma mening behandlar flera av parametrarna, varför den kan ge underlag till flera avsnitt i undersökningen. Verken som valts är ”Transformation of war”, ”Nya och gamla krig”, ”War and Anti-war” och ”Unrestricted Warfare”.

Litteraturen kommer således från olika delar av världen. Paret Toffler (War and Anti-war) är futuristiska författare och företagare från USA och Mary Kaldor (Nya och gamla krig) är professor vid London School of Economics i Storbritannien, Martin van Crefeld (Transformation of War) är historiker från Israel och Qiao Liang och Wang Xiangsui (Unrestricted Warfare) är överstar från Kina. Utsträckningen i tid är från 1991 (van Crefeld) till 1999 (Qiao Liang och Wang Xiangsui). Sammanfattningsvis finns en spridning i geografi, tid och yrkesbakgrund/perspektiv. Förhoppningen är att litteraturen skall täcka in skilda kulturer. Detta är ett medvetet val för att få en heltäckande bild över tiden sedan kalla krigets slut. Det hade varit möjligt att bara ta litteratur med högre grad av närhet men bedömningen har varit att van Crefelds och Tofflers verk är så centrala att de motiverar sin plats på det viset.

Utöver ovanstående, så har jag kompletterat med annan litteratur. Det som rör sig om forskningsrapporter, litteratur om strategi och strategiska

analysmodeller, samt några svenska officiella rapporter och publikationer. Materialet som helhet består av litteratur, tryckt eller från hemsidor.

När det gäller val av doktriner, så är den svenska vald därför att syftet är att se hur väl anpassad den är till den nya konfliktmiljön. Den brittiska är vald för att den förväntas ge en annorlunda bild jämfört med den svenska. Britterna bedöms ha en längre tradition av att behöva hantera lågintensiva och asymmetriska konflikter, dels genom sin koloniala bakgrund, dels genom historiken på Nordirland. Vidare bedöms britterna ha (och ha haft) ett större behov av att kunna agera på egen hand, vilket också borde avspeglas i doktrinen. För att nå fullständighet i jämförelsen, så kompletteras den brittiska doktrinen med en ”strategisk miljöbeskrivning” hämtad från brittiska Försvarsdepartementets hemsida.

Sammanfattningsvis bedöms materialet väl svara mot krav på äkthet och i tillräcklig utsträckning mot krav på närhet. Vidare bedöms källorna vara oberoende av varandra, vilket styrks av de olika perspektiv de anlägger och de geografiska avstånden. De bedöms vara goda källor när det gäller att spegla karaktären på konflikter och krig.

2 Undersökning av konfliktmiljön/ typbild

2.1 Allmänt

“You may not be interested in war, but war is interested in you”. (L Trotskij)

Inledningsvis kan det vara av intresse att ge en översiktlig bild av den miljö som tecknas av författarna för att sätta in parametrarna i en vidare kontext. Martin van Crefeld menar att det handlar om en uppluckring av den struktur som grundades i samband med Westfaliska Freden 1648. Nationalstaternas möjlighet att hålla ett monopol på organiserat våld utmanas av nya aktörer och organisationer, som inte heller respekterar det legala system som Grotius initierade eller de regler för krigföring som varit rådande. Konflikterna kommer i de flesta fall att vara av lågintensiv karaktär. Skiljelinjer mellan stridande soldater och civila kommer inte att vara distinkta och kriget kommer att utkämpas över hela samhället.³⁷

Tofflers utgångspunkt är att vi för krig på liknande sätt som vi genererar välstånd. I delar av världen har vi nu lämnat den industriella massproduktionen och går mot informations- och kunskaps samhällen. Detta förändrar krigföringen mot informationsoperationer, precisionsbekämpning och högteknologi, där den enskilde soldaten blir en kunskapskrigare med hög förstörelsekapacitet. Toffler kallar detta för den tredje vågens krigföring. Även här bekämpas hela samhället, frontlinjerna blir av sekundär betydelse när man

---

³⁷ van Crefeld, Martin, *“The Transformation of War”*, New York, The Free Press, 1991, passim (hädanefter Crefeld)

---

slår direkt mot fiendens ledning. Just denna utveckling leder till att de aktörer som inte kan följa med utvecklar andra medel och metoder.³⁸ Det är beskrivningen av dessa aktörer och deras medel och metoder som jag tar fasta på hos Toffler.

Mary Kaldor har som tes att en ny typ av organiserat våld har utvecklats under 1980- och 90-talen, särskilt i Afrika och Östeuropa. Skillnaderna mellan krig mellan stater, organiserad brottslighet och systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter har suddats ut i dessa konflikter. De kan jämföras med de lågintensiva konflikter som fanns under kalla kriget men Kaldor menar att de har så många transnationella förbindelser på den globala arenan och andra specifika kännetecken, som t ex identitetspolitik, att detta inte är tillfyllest. Krigen uppkommer när den statliga autonomi urholkas och det legitima monopolet på våld faller sönder av tryck från alla håll. Svart ekonomi och korruption är viktiga grunder till att processen fortskrider.³⁹

De kinesiska överstarnas tes är att krigföringen har förändrats och att Gulfkriget var den utlösande faktorn till detta. Ingen kan eller vill längre utmana USA med militära medel på ett konventionellt vis. Sedan dess är krigföring mer komplext än och involverar politiska, ekonomiska, kulturella, etniska och religiösa aspekter, varför konceptet under Gulfkriget inte längre håller. Den nya sortens krigföring innefattar bland annat finansiella attacker, terroristattacker, hackerkrigföring med mera. Krigföring innebär inte längre bara att använda militära medel, utan snarare; ”*using all means, including armed force or non-armed force, military or non-military, and lethal and non-lethal means to compel the enemy to accept one’s interests*”.⁴⁰ Överstarna förespråkar ”unrestricted warfare”!

2.2 Aktörer

”*Anyone who thinks it is going to run the government in South Africa is living in cloud-cuckoo land*” (Prime Minister Margaret Thatcher about ANC)⁴¹

Det monopol som staterna haft på att vara aktörer på den säkerhetspolitiska och strategiska arenan när det gäller organiserat våld luckras upp. Det system som skapades av Westfaliska freden kommer att bli mer fragmenterat, som det var dessförinnan, då det fanns andra aktörer som till exempel kyrkan, furstendömen och stammar. Utvecklingen kommer sannolikt att gå fortast i de delar av världen där stater har kortast tradition och är svagast, alltså Asien, Afrika och Latinamerika. Framtida krig kommer att föras av det som vi idag

---

³⁸ Toffler, Alvin and Heidi, *War and Anti-war*, New York, Warner Books, 1994, passim (hädanefter Toffler)

³⁹ Kaldor, Mary, *Nya och gamla krig*, Göteborg, Bokförlaget Daidalos, 1999, s 9-14 (hädanefter Kaldor)

⁴⁰ Qiao Liang and Wang Xiangsui, *Unrestricted Warfare*, Beijing, PLA Literature and Arts Publishing House, 1999 (hädanefter Liang)

⁴¹ Hoffman, Bruce, ”Inside Terrorism”, Gollantz 1998, s 184

kallar terrorister, gerilla eller banditer. Även dessa behöver en territoriell bas men den behöver inte vara vare sig stor, kontinuerlig eller ogenomtränglig.⁴² De statliga aktörerna kan delas in i tre vågor, som har olika utvecklingsläge.⁴³ Regeringar, brottssyndikat och terroristorganisationer världen över är aktiva när det gäller att skaffa sig massförstörelsevapen och det inflytande som dessa ger.⁴⁴ Utvecklingen öppnar möjligheter för fattiga, skurkaktiga stater och illasinnade rörelser och grupper. Dessa möjligheter rör inte endast hård- och mjukvara, utan även kommersiella åtkomsten av service som satellittjänster och underrättelser. Kunskap är den mest demokratiska källan till makt, den sprids lättare än rikedom och makt, den kan därför vara den farligaste.⁴⁵ Krigen tycks utkämpas mellan olika språkliga, religiösa eller etniska grupper, i en spegling av s.k. identitetspolitik.⁴⁶ Från början deltog en stor mängd olika förband men i praktiken fanns det tre parter i konflikten, serber kroater och muslimer. Dessa samarbetade och bekämpade varandra i olika kombinationer under hela kriget.⁴⁷ Nationalstatskonceptet från 1648 är inte längre det enda som kan representera en topposition i politiska, ekonomiska, sociala och kulturella organisationer och fora. Utmaningar mot detta system kommer på ett tidigare aldrig skådat sätt från ett stort antal meta-, trans-, och non-national organisationer. Detta i kombination med de grundläggande konflikterna mellan nationerna leder sammantaget till en oerhörd utmaning mot nationell auktoritet, vilja och nationella intressen.⁴⁸

2.3 Moraliska resurser

”Vi måste än en gång återkomma till detta ämne, som vi berört i andra bokens tredje kapitel, eftersom de moraliska faktorerna hör till krigets viktigaste inslag.” (Carl von Clausewitz)

För alla stridande förband, så är stridsviljan en avgörande faktor. I många fall har välutrustade moderna förband blivit besegrade i lågintensiva konflikter just på grund av att fienden haft starkare vilja.⁴⁹ I framtida konflikter kommer statens intresse att ersättas med andra moraliska drivkrafter, som idéer, religion eller etnicitet. Vidare kommer ledarnas personliga drivkrafter att sammansmälta mer med staternas, den objektiva statsnyttan står tillbaka för personliga viljeyttringar. För individerna i striden kan detta innebära att individuell ära, vinst och plundring på den civila befolkningens bekostnad vinner terräng på bekostnad av den professionella stoltheten av att tjäna en

---

⁴² Crefeld, Martin, s 192-198

⁴³ Toffler, s 290

⁴⁴ Ibid, s 254-255

⁴⁵ Ibid, s 242-244

⁴⁶ Kaldor, s 18

⁴⁷ Ibid, s 56

⁴⁸ Liang, s 220

⁴⁹ Creveld, s 222

stat.⁵⁰ Det finns även tankar om att krig uppkommer för att män tycker om att slåss och att kvinnor tycker om män som slåss för deras skull.⁵¹

Vi kommer att se en tydligare uppdelning av världen i tre vågor, jordbruks-, industri- och informationssamhällen. Dessa kommer att präglas av olika värderingar, religion, fundamentalism och fascism växer sig starkare i de två första vågorna.⁵²

Man använder retorik om självbestämmande för etniska eller religiösa grupper. Den baserar sig på den gamla kommunistiska retoriken om nationella befrielsekrig i tredje världen.⁵³ De paramilitära gruppernas motivation verkar till stor del ha varit ekonomisk, även om de helt klart hade fanatiska nationalister i sina led.⁵⁴

Ett riktigt stort hot kommer från icke-statliga organisationer som har militant inställning och drivs av extrema övertygelser, som t ex islamister som för heligt krig, kaukasisk militia, domedagssektorer och terroristgrupper som Bin Ladens.⁵⁵

2.4 Medel

Framtida lågintensiva konflikter kommer att innebära användning av vapen som är förbjudna idag. Vapen som gas m m kommer att vara åtkomliga, billiga och enkla att framställa.⁵⁶ T o m stater av tredje rang köper vapen med obegränsad räckvidd.⁵⁷ Konventionella kraftfulla vapen för det stora slagfältet, som flyg och stridsvagnar, artilleri m m kommer inte att vara lämpligt för bekämpning av utspridda fiendeförband som gömmer sig bland civilbefolkningen.⁵⁸ Det faktum att det i många fall är den civila delen av industrin som driver den militära utvecklingen gör att militära medel och tjänster finns åtkomliga för den som vill på ett helt annat sätt än tidigare.⁵⁹ De förmågor och förband som passar i framtiden är speciella i någon form. Det kan röra sig om det vi kallar specialförband med mycket avancerad utrustning. Det kan också handla om att behärska rymden med satelliter och/eller missiler.⁶⁰ Vidare sker en utveckling av obemannade farkoster och robotar i olika former, samt av olika sorters icke-dödliga vapen.⁶¹ Utmaningen kommer från de möjligheter som den civila tekniken bjuder för aktörer som vill skaffa sig vapen genom att använda vanliga oskyldiga civila produkter.⁶² Massförstörelsevapen kommer också att vara åtkomliga för illasinnade aktörer

---

⁵⁰ Ibid, s 215-217

⁵¹ Ibid, s 220-221

⁵² Toffler, s 288-290

⁵³ Kaldor, s 45

⁵⁴ Ibid, s 64

⁵⁵ Liang, s 47

⁵⁶ Crefeld, s 204

⁵⁷ Ibid, s 208

⁵⁸ Crefeld, s 208-209

⁵⁹ Toffler, s 242-244

⁶⁰ Ibid, s 119-128

⁶¹ Ibid, s 143-148, 164-168

⁶² Ibid, s 248-249

som har pengar.⁶³

De använder avancerad teknologi, om än inte högteknologi som stealth eller kryssningsrobotar. Det förekommer också lättare precisionsvapen och minor som inte går att detektera. Likaså moderna kommunikationer, som mobiltelefoner och Internet för att samordna olika stridande förband och förmedla och förhandla mellan dem.⁶⁴ ”Vanlig” militär arsenal fanns hos en del styrkor.⁶⁵

I och med att krigföringen blir obegränsad och slagfältet vidgas, så duger det inte längre att förlita sig enbart på militära medel eller vapen i traditionell bemärkelse för att nå nationell säkerhet. Krigföringen kommer att vara en fråga inte bara för militärer utan även för politiker, vetenskapsmän och bankirer.⁶⁶

2.5 Metoder

*”Angrepp utan förvarning kan framgent visa sig bli den dominerande angreppsmetoden, oavsett om angriparen är en stat eller en icke-statlig aktör”.*⁶⁷

De krigskonventioner som vi byggt upp från Grotius tid, som reglerar vilka former man får föra krig med, kommer att ha spelat ut sin roll. Vi kommer att återgå till en situation där lönnmord, förgiftning och andra okonventionella metoder används av aktörer som inte uppträder i uniform och på ett regelrätt vis.⁶⁸ Skillnaden mellan brottslighet och krig kommer att minska, ibland kan brottslighet verka under täckmantel av krig, ibland kan själva krigandet betraktas som brottsligt.⁶⁹ Kontrollen av befolkningen kommer inte att ske territoriellt utan genom propaganda och terror.⁷⁰

Man kan tänka sig att maffia-familjer, trotskiistgrupper eller maoister alternativt krigsherrar i olika delar av världen, kan bedriva utpressning mot hela nationer genom att hota med attacker med kärnvapen av olika styrka.⁷¹ Metoden var att utså rädsla och hat, samt rensa ut de med fel identitet eller åsikt. Fördrivning genom massmord, påtvingade omflyttningar genom politiska, ekonomiska och psykologiska skrämstaktiker.⁷² Först besköt reguljära styrkor området samtidigt som de spred skrämsepropaganda för att skapa panik. Rapporter om terror i grannbyar bidrog ytterligare till paniken. Sedan drog paramilitära styrkor in och terroriserade icke-serbiska invånare med godtyckligt dödande, våldtäkter och plundring. Därefter tog man kontroll över den lokala förvaltningen. Man satte icke-serberna i interneringsläger, hus

⁶³ Ibid, s 254-261

⁶⁴ Kaldor, s 16-18

⁶⁵ Ibid, s 56-57

⁶⁶ Liang s 221

⁶⁷ Andersson Folke m fl, Delrapport 2, *Framtida konflikters karaktär*, FOI Stockholm 2001, s 19.

⁶⁸ Crefeld, s 198-202

⁶⁹ Crefeld, s 204-205

⁷⁰ Ibid, s 207

⁷¹ Toffler, s 261

⁷² Kaldor, s 16

och kulturella byggnader sprängdes och brändes. Framstående personer och lokala ledare avrättades.⁷³

Man behöver inte strida sekventiellt. Istället kan tillfället skapas och gripas genom att slå till på alla nivåer och med olika metoder samtidigt.⁷⁴ Det finns gränser och restriktioner i krig, t ex mellan vad som är slagfält och inte, mellan vad som är vapen och inte, mellan kombattant och civil. Restriktioner kan vara etiska, religiösa, tekniska m m. Författarna föreslår att man skall lämna dessa gränser utan hänsyn om så skulle behövas för att nå framgång.⁷⁵ Vidare så söker man metoder som innebär att man inte möter motståndaren där han är starkast, utan där han är svag och där han inte väntar sig ett angrepp. Det kan innebära gerillakrig, heligt krig, terroristkrig, cyberkrig eller något annat. Som konsekvens kan den militärt starkare parten, som strider traditionellt, framstå som en elefant i en porslinsbutik.⁷⁶

2.6 Arena

"Where is the Battlefield? Everywhere!" (Qiao Liang and Wang Xiangsui)

I lågintensiva konflikter kommer det att bli svårt för aktörerna att kontrollera territorium, skillnaden mellan front och bakre linjer kommer att upplösas.⁷⁷ Fältslag kommer att ersättas av skärmytslingar, bombningar och massakrer och de klassiska förbindelselinjerna kommer att ersättas av förtäckta dito och gömmor.⁷⁸ En del av taktiken är att blanda sig med civilbefolkningen.⁷⁹ Det civila samhället utsattes för etnisk rensning, massmord och massvåldtäkter. Bostäder och kulturbyggnader förstördes medvetet. Hela samhället var utsatt⁸⁰. Statsgränser blir mer porösa, staterna fragmenteras.⁸¹ Från att ha varit begränsat till den yta som handeldvapen kunde täcka med sin skottvidd, så har vapenutvecklingen ständigt flyttat gränserna. Utsträckningen av slagfältet till luftrummet och rymden har varit steg på vägen. Med informationsteknologin och cyberkrigföring, samt informationsoperationer så kan man påverka en motståndare var som helst geografiskt och psykologiskt.⁸²

2.7 Stridskrafter

Distinktionen mellan soldater och civila kommer att urholkas i framtida konflikter. Vi har sett historiska exempel på detta i VK 2 terrorbombningar men framöver kommer vi att se mer av att civila blir måltavlor, deltagare och

---

⁷³ Ibid s 62-63

⁷⁴ Liang s 193-197

⁷⁵ Ibid, s 180

⁷⁶ Ibid, s 211-212

⁷⁷ Crefeld, s 203

⁷⁸ Ibid, s 206-207

⁷⁹ Ibid, s 208-209

⁸⁰ Kaldor, s 62-63

⁸¹ Toffler, s 272-274

⁸² Liang, s 39-41

gisslan.⁸³

Det sker en återgång till en situation som rymmer krigsherrar, privatarméer, legosoldater och maffiagrupper som tjänar den som bäst tillgodoser deras intressen.⁸⁴

De stridande utgjordes av en brokig mångfald av olika grupper som paramilitära trupper, lokala krigsherrar, förbrytarligor, polisstyrkor, legotrupper men även reguljära arméer eller delar av dessa. De finansierar sin verksamhet genom plundring, svartabörshandel och stöd utifrån, t ex genom bidrag från landsmän utomlands, ”beskattning” av humanitärt bistånd, stöd från andra regimer och illegal handel.⁸⁵

I och med att det blir mer och mer irreguljära förband eller rent av civila personer som genomför attacker, så blir även detta område mer komplext. Även här påverkar stridsfältets utveckling. Hur skiljer man mellan individers enskilda agerande, illasinnade aktioner av icke professionella krigare och kanske även organiserad hacker-krigföring från en främmande makt?⁸⁶

2.8 Sammanvägd typbild

Det kan konstateras att det finns en samstämmighet mellan författarna att vi befinner oss på något sätt i en ny tid vad avser konflikter och krigföringens karaktär. I de fall beskrivningarna inte är helt lika, så är det snarare så att de kompletterar och utvecklar varandra än att de motsäger varandra. Oavsett vilket fokus som författaren har, så återkommer beskrivningar eller teser om att hela samhället är utsatt, att globaliseringen och utvecklingen av teknologin såväl medför nya möjligheter för gamla aktörer som att det tillför nya aktörer. Att staterna inte är de enda aktörerna som utövar organiserat våld är också en gemensam ståndpunkt. Religion och extrem fanatism är även det något som alla tar upp som drivkrafter till konflikter.

Tofflers beskrivning av den tredje vågens krigföring baserar sig på vad USA och delar av västvärlden förmår att åstadkomma. Det är till del en beskrivning av det som kallas ”Revolution in Military Affairs” och som vi i Sverige försöker ominrikta Försvarsmakten mot genom det vi kallar för Nätverksbaserat Försvaret. Toffler skriver även om farorna, dvs hur de aktörer som inte kan eller vill föra krig på det sättet kan tänkas nyttja andra medel och metoder. Det är då som Toffler hamnar i liknande beskrivning av miljön som de övriga författarna. Även de kinesiska överstarna hävdar att förändringen konkretiseras genom Gulfkriget.

Tanken är att av detta skapa en sammanvägd miljöbild till jämförelsen längre fram;

Aktörerna kommer att vara flera och inte bundna till statsepitetet.

Nationalstaterna får dessutom svårare att hävda sina intressen, pga.

---

⁸³ Crefeld, s 202-203

⁸⁴ Toffler, s 260-261

⁸⁵ Kaldor, s 16-17

⁸⁶ Liang, s 46

fragmentisering och transnationella strömningar. Det monopol på aktörsrollen de haft sedan Westfaliska freden luckras upp. Omvärldsutvecklingen med globalisering och teknologispredning gör att flera får aktörskapacitet. Terroristorganisationer, militanta intresseorganisationer, religiösa fraktioner och organiserad brottslighet kommer att vara på arenan, antingen i utspridd nätverksform eller härbärgerade i antingen stater utan kontroll över territoriet eller skurkstater som utnyttjar dem och deras tjänster. De kan dessutom skifta lojalitet under konfliktens gång. Utvecklingen går mot ett ökat samarbete mellan olika aktörer på ett transnationellt sätt.

De moraliska resurserna kommer att vara beroende på aktören. Det kan vara allt från personliga drivkrafter för legosoldater som plundrar för egen vinning till etniska och religiösa fanatiker. Det är den senare delen som betonas av författarna. Icke-statliga organisationer som har militant inställning och drivs av extrema övertygelser är något som förs fram som hotfullt. Den objektiva statsnyttan kommer att stå tillbaka för personliga viljeyttringar hos ledarskapet. Att kriga för sitt land och för demokratiska värden, alltså gamla västerländska ideal, är inte något som torgförs som karaktäristiskt.

När det gäller vilka medel som används eller kommer att användas, så betonas dels konventionella tunga vapen som inte kräver omfattande logistik (dvs inte stridsvagnar, flygplan och korvetter) men som kan vara tämligen tekniskt avancerade. Det som är åtkomligt för många aktörer är t ex minor och lättare precisionsvapen. Vidare betonas faran av tillgången till massförstörelsevapen, vilket har underlättats av teknologikutvecklingen och globaliseringen. Den civila delen av industrin driver den militära utvecklingen, varför militära medel och tjänster finns tillgängliga för den aktör som så önskar. I och med denna utveckling, så har även hela samhället blivit en måltavla, vilket i sin tur gör att andra medel kan vara dugliga vapen, t ex datavirus eller oskyldiga civila produkter som sätts samman till något skadebringande.

På metodområdet så betonas hänsynslösheten och ointresset att följa folkrättsliga regler och krigskonventioner, så länge det inte handlar om att vinna poäng i media. Lönnmord och avrättningar av framstående personer och politiska ledare, utpressning och okonventionella metoder, en strävan att kontrollera befolkningen eller situationen genom att systematiskt använda skräck och terror som instrument. Konkreta exempel kan vara massmord, etniska rensningar och våldtäkter. Hela samhället och hela befolkningen dras på så sätt in i konflikten. Skillnaden mellan krig och fred kommer att minska, brottslighet kan verka under krigets täckmantel. De etiska, religiösa, tekniska eller andra restriktioner som finns bör inte ses som begränsningar för krigföringen. Att observera är att när det talas om "obegränsat krig", så är det inte i likhet med t ex "det oinskränkta ubåtskriget" under VK2, utan det handlar om att medel och metoder, samt var de insätts för verkan inte begränsas av folkrättsliga regler och etisk hänsyn.

I och med det så kommer vi in på arenan. I lågintensiva konflikter kommer det att bli svårt för aktörerna att kontrollera territorium, fronterna blir diffusa och de civila utsätts för terror och attacker av skilda slag. En del av taktiken kan även vara att blanda sig med civilbefolkningen. När metoderna som etnisk rensning, massmord m m används och bostäder och kulturella byggnader förstörs, så är det konkreta exempel på att hela samhället kan betraktas som slagfält. Vidare gör luftkrig och informationsoperationer det möjligt att anfalla hela samhället, slagfältet blir gränsöverskridande och ibland globalt.

Stridskrafterna är av varierande slag. Allt från reguljära styrkor (vars motiv inte behöver vara ”reguljära”) till paramilitära, polisstyrkor, privatarméer och förbrytarligor. Stridskrafterna kan komma att tjäna den som bäst tillgodoser deras intressen. De kan t ex finansiera sin verksamhet genom plundring, svartabörshandel och ”beskattning” av humanitär hjälp. Det blir mer och mer irreguljära förband eller rent av civila personer som genomför attacker. Det kommer att bli svårt att dra en gräns mellan civila och kombattanter. Moment i striden kan vara enskilda individers agerande, illasinnade aktioner av icke-professionella krigare och kanske även organiserad hacker-krigföring från en främmande makt, inte enbart reguljära styrkors anfall mot militärt mål.

Som helhet är det en mycket komplex bild som målas upp, där folkrätt och krigskonventioner inte är moraliska rättesnören och där hela samhället är drabbat och aktörsfloran är rik. Attacker kan komma oväntat och utan förvarning. Det är en bild som präglas av asymmetri och asymmetriskt tänkesätt. Det är denna typbild som sedan är grund för kommande jämförelser med svensk och brittisk beskrivning av konfliktmiljön.

3 Undersökning av svensk doktrin

Då jämförelsen handlar om huruvida beskrivningen av konfliktmiljön stämmer överens med det jag fångat upp i kapitel 2 ovan, så baserar jag jämförelsen i huvudsak på doktrinen kapitel 2, som beskriver konfliktens natur och karaktär.

3.1 Aktörer

”Media är således en aktör som bidrar till konfliktens komplexitet”⁸⁷

Komplexiteten i konfliktens natur betonas, den växelverkan som finns mellan parterna kan leda till ett svårförutsägbart förlopp. Detta förstärks om nya aktörer tillkommer. Media är ett exempel på en aktör som bidrar till konfliktens komplexitet. Globaliseringen och informationsteknologin gör att problem blir gränsöverskridande och att aktörer kan angripa geografiskt skilda mål på kort tid. Urvalet av potentiella aktörer är större än tidigare, de kan arbeta tillsammans i globala nätverk, oberoende av landgränser, för att nå sina gemensamma mål. Samhällsutvecklingen gör att det ständigt pågår en utveckling bl a avseende aktörer. Aktörerna kan vara såväl aktiva, använda

---

⁸⁷ Militärstrategisk doktrin, Försvarsmakten, 2002, s 18

våld eller hot om våld, som passiva. Exempel på andra aktiva aktörer kan vara statliga och icke-statliga organisationer som verkar i konfliktområdet till stöd för befolkningen. Passiva aktörer kan vara befolkningen och civila som berörs av konflikten i angränsande områden. En aktör kan vara statsstödd eller icke statsstödd.⁸⁸

3.2 Moraliska resurser

”Exempel på grundläggande konfliktorsaker kan vara kamp om territorium, makt, ekonomiska intressen, samt ideologisk eller religiös övertygelse.”⁸⁹

Motståndarens motståndskraft betingas bland annat av hans viljestyrka och tillgängliga resurser. Viljestyrkan kan inte beräknas, den kan bara uppskattas mot bakgrund av styrkan i motiven. En uppskattning av hur långt motparten är beredd att gå kan erhållas utifrån det uppfattade motivet eller karaktären på det våld som visats eller hotats med. Den enskildes vilja påverkas av övning, utbildning och erfarenhet.⁹⁰

3.3 Medel

Valet av metoder och medel för att nå ett avgörande i en konflikt beror på faktorer som vanligen sammanstrålar i motståndarens psykologi. Valet styrs av aktörens resurser och vilja. Globaliseringen och informationsteknologin medger både ökade kommunikations- och verkansmöjligheter. En resurssvag aktör kan välja att nyttja icke-konventionella vapen, t ex B-stridsmedel, för att få en hög effekt med begränsade resurser. Andra exempel kan vara barnsoldater, IT-angrepp eller propaganda.⁹¹

3.4 Metoder

Ur ett asymmetriskt perspektiv kan en motståndare välja IT-angrepp eller propaganda för att utjämna styrkeförhållandena. Media kan utnyttjas av olika aktörer. Vidare kan skillnad i värdegrund leda till att en aktör använder sig av barnsoldater eller att civila nyttjas som gisslan eller mänskliga sköldar. Globaliseringen och informationsteknologin medger både ökade kommunikations- och verkansmöjligheter. Studier och erfarenheter av konflikter visar att våld riktas mot såväl samhällsviktiga funktioner som militära förband, civilbefolkning och internationella hjälporganisationer. Hotens karaktär och valet av metoder kan skilja från aktör till aktör. En aktör kan t ex hota med eller genomföra insatser med konventionella vapen eller NBC-vapen.⁹²

---

⁸⁸ Militärstrategisk doktrin, Försvarsmakten, 2002, s 15-32

⁸⁹ Ibid, s 24

⁹⁰ Ibid, s 15-27

⁹¹ Ibid, s 15-28

⁹² Ibid

3.5 Arena

Globaliseringen och informationsteknologins utveckling gör att aktörerna får nya kommunikations- och verkansmöjligheter. Geografiska avstånd och gränser är inte längre stora hinder. En aktör kan på kort tid angripa flera geografiskt skilda mål. För att förhindra att samhällsviktiga funktioner manipuleras, avlyssnas eller slås ut räcker det inte längre att ha bevakade gränser, det behövs kvalificerade säkerhetssystem som kan skydda nationella värden. Samhällsviktig infrastruktur inkluderar bl a radio, tv, ekonomiska system, värme och vatten. Observationer av och erfarenheter gjorda vid konflikter visar att våld kan riktas mot samhällsviktiga funktioner. Motiven till att rikta in sig mot civila mål kan vara att det medför större skada både fysiskt och psykiskt. Civilbefolkningen kan även användas som gisslan eller mänskliga sköldar mot den andra parten.⁹³ Militära maktmedel kan användas för verksamhet på fyra arenor, mark-, luft-, sjö- och informationsarenan.⁹⁴

3.6 Stridskrafter

Reguljära styrkor står under befäl, är ansvarigt för sina underlydande och följer ett internt disciplinärt system. En faktor som bidrar till ökad komplexitet och dynamik i en konflikt är att det utöver reguljära styrkor kan förekomma irreguljära. Det är sådana styrkor som inte organisatoriskt eller rättsligt utgör en del av den styrande makten i en statsbildning. Exempel kan vara gerillagrupper, milisförband, skyddskårer, terrorister, kriminella organisationer eller privata militära företag. Aktörer kan använda sig av moralisk asymmetri genom att t ex strida med barnsoldater.⁹⁵

3.7 Sammanfattning

Doktrinen beskriver en konfliktkaraktär som är komplex. Aktörerna kan vara andra än stater, de kan vara aktiva och passiva, de kan även ändras under konfliktens gång. De moraliska resurserna anges bero på viljestyrka och resurser. Viljan kan påverkas av övning, utbildning och erfarenhet. Drivkrafter i konflikter kan vara religiös övertygelse eller ideologi, kamp om territorium eller ekonomi. De medel som kan stå till buds beror på aktören. En resurssvag aktör kan tänkas använda icke-konventionella vapen eller utnyttja asymmetri i stridskrafter som t ex barnsoldater. Metoderna beror på aktör och värdegrund och kan rymma asymmetri och innefatta sådant som bryter mot folkrätt och dylikt. Arenan har genom globalisering och vapen- och teknikutveckling blivit större och mer vidsträckt. Hela samhället kan bli utsatt för angrepp. Stridskrafterna kan vara av skilda slag. Gerillagrupper, milisförband, terrorister, privata militära företag är exempel som visar på komplexiteten. Som helhet är det en bild som präglas av asymmetri och asymmetriskt tänkande.

---

⁹³ Ibid

⁹⁴ Ibid, s 37-39

⁹⁵ Ibid, s 15-28

4 Undersökning av brittisk doktrin

Den brittiska doktrinen bjuder endast på en mycket förkortad version av miljöbeskrivningen. Därför hämtas underlaget från departementets hemsida och närmare bestämt den del som handlar om ”strategic context”, vilket är den strategiska helhetsbild som doktrinen är skriven för.

4.1 Aktörer

Vissa stater kommer att föra en politik som skadar våra och västliga intressen. Nationalism, religion och vissa enfrågepartier kommer att kunna vara starka incitament för grupper som vill påverka.⁹⁶ Globaliseringen och den tekniska utvecklingen gör det möjligt för dem att agera med mer kraft, t ex genom förbättrad kommunikation, samt öppnar arenan för nya aktörer.⁹⁷ I vissa fall kan denna typ av extrema grupper agera på uppdrag av en stat. Organiserad brottslighet, ofta med koppling till droger, är en annan aktör på arenan. Ineffektiva och korrupta regimer ökar faran. Internationella organisationer behöver engagera sig i problemen. Etniska konfliktgrunder är också något som skapar aktörer och instabilitet.⁹⁸

4.2 Moraliska resurser

Nationalism, religion och en-fråge-aktivism, kan vara drivkrafter. Ekonomisk eller politisk utfrysning kan vara något som gör att våldsamma konflikter blossar upp. Etniska grundade konflikter kommer sannolikt att präglas av fanatism.⁹⁹

4.3 Medel

De farligaste konventionella hoten bedöms komma från attackhelikoptrar, långräckviddig indirekt eld, min- och torpedkrigföring och markbundet luftförsvar. Viss avancerad vapentechnologi försäljs från Ryssland och ger en teknologisk spridningseffekt. Ett ökande hot kan också vara avancerade former av sprängmedel. Även västvärldens vapenindustrier kan bidra till spridningen. Elektronisk kommunikation och Internet i kombination med ökande volymer gör det svårt att kontrollera och hålla nere spridningen av viktig teknologi och kunnande. Sannolikheten för att icke-statliga aktörer, däribland terrorister och kriminella, kan få tillgång till kemiska och biologiska vapen ökar.¹⁰⁰ Den civila sektorns ledande roll i vissa områden ger upphov till potentiella hot genom att teknologiska produkter blir åtkomliga för potentiella motståndare. Den teknologiska utvecklingen verkar också på så sätt att den ökar spektrat av militära möjligheter för en motståndare, då en del av dem dessutom är beredda att använda alternativa vapen och okonventionella metoder.¹⁰¹

---

⁹⁶ http://www.mod.uk/issues/strategic_context/political.htm

⁹⁷ http://www.mod.uk/issues/strategic_context/economic.htm

⁹⁸ http://www.mod.uk/issues/strategic_context/political.htm

⁹⁹ http://www.mod.uk/issues/strategic_context/political.htm

¹⁰⁰ http://www.mod.uk/issues/strategic_context/military.htm

¹⁰¹ http://www.mod.uk/issues/strategic_context/technological.htm

---

Storbritannien är för närvarande utom räckvidd för missiler och flygplan som kan leverera massförstörelsevapen från hotande stater. Däremot kan brittiska styrkor utomlands och delar av NATO:s sydflank hotas. En annan sorts vapen som kan få ökad användning är riktbara energivapen.

4.4 Metoder

Motståndare kommer antagligen i ökande utsträckning använda okonventionella strategier och taktiker för att kompensera underläge i militär förmåga och teknologi. De kommer att fokusera på uppfattade svagheter och sårbarheter, som den allmänna opinionens känslighet för förluster eller andra kulturella, juridiska eller etiska begränsningar. Ett starkt användande av propaganda kan väntas, i syfte att begränsa våra ”rules of engagement” eller för att splittra en allians. En del motståndare kommer att ignorera internationell lag och etiska normer. Exempel på metoder kan vara att medvetet ha civilbefolkningen som måltavla för militära insatser eller att lägga militära mål i nära anslutning till civil infrastruktur eller platser av kulturell betydelse.¹⁰² Extremistiska aktörer med nationell, religiös eller annan bas, kommer att vara beredda att använda terrorism för att uppnå sina mål.¹⁰³

4.5 Arena

Civil infrastruktur och informationssystem kan bli utsatta för angrepp. Dessa angrepp kan ibland vara omöjliga att spåra. Terroristattacker kan sättas in antingen mot vårt eller våra allierades territorium eller mot intressen runt om i världen.¹⁰⁴ Etniska konflikter kommer antagligen att utmärkas av en fanatism som är svår att tygla. Kombattanter i sådana konflikter kommer troligen att medvetet ha civilbefolkningen som måltavla. För övrigt kommer slagfältet framöver vara ”joint” och multidimensionellt. Rymden, cyberspace och det elektromagnetiska spektrum kommer att finnas jämsides med de tre grundläggande dimensionerna.

4.6 Stridskrafter

Kriminella organisationer kommer sannolikt att bli mer sofistikerade och bättre organiserade, varför det kan bli nödvändigt för regeringen att använda ett militärt element mot dessa grupper.¹⁰⁵ Nationalism, religion och en-fråge aktivister kommer att driva fram extremister som inte tvekar att använda sig av terroristmetoder. Internets möjligheter och förbättrade kommunikationer medger att grupper bättre kan samordna verksamheten. Dyliga grupper kan utgöra det största omedelbara hotet mot Storbritanniens intressen, även om hotet är i mindre skala och tämligen lokalt.¹⁰⁶

---

¹⁰² http://www.mod.uk/issues/strategic_context/military.htm

¹⁰³ http://www.mod.uk/issues/strategic_context/political.htm

¹⁰⁴ http://www.mod.uk/issues/strategic_context/military.htm

¹⁰⁵ http://www.mod.uk/issues/strategic_context/political.htm

¹⁰⁶ http://www.mod.uk/issues/strategic_context/political.htm

4.7 Sammanfattning

Aktörer kan bestå av stater eller andra organisationer, grupper m m. De moraliska resurserna och dess drivkrafter anges som nationalism, religion eller etniskt grundade. Olika aktörer har tillgång till olika medel. Allt från avancerade konventionella vapen till sådant som den civila sektorn bidrar med. Metoderna kommer troligen i ökande grad att vara okonventionella och inte bundna av etiska eller andra begränsningar. Arenan innefattar hela samhället, civila målval är sannolika. Militära förband kommer att uppträda försvarsgemensamt och multidimensionellt. Stridskrafterna kommer att vara av skilda slag, kriminella organisationer och aktivister, såväl som militära förband. Som helhet är det en bild som präglas av asymmetri och asymmetriskt tänkande.

5 Jämförelse mellan typbild och doktriner

Hur väl överensstämmer doktrinen beskrivning av miljön med den bild som författarna till den undersökta litteraturen målar upp? Jag gör jämförelsen enligt samma verktyg som undersökningen och kommenterar överensstämmelse avseende bredd och djup i beskrivningen. Med bredd avses hur många områden eller aspekter som behandlas. Djupet relateras till hur utförligt dessa områden eller aspekter är beskrivna. Resultatet bildar underlag för avslutande diskussion i kapitel sex.

5.1 Aktörer

Svensk doktrin: Beskrivningen stämmer tämligen väl med litteraturen. Dynamiken och komplexiteten finns med och betonas. Urvalet av aktörer blir större, bland annat genom globalisering och teknologiutveckling. Det förs ett resonemang om aktiva och passiva aktörer, olika typer av organisationer som aktörer mm, att aktörer kan vara statsstödda eller ej. Även befolkningen och civila förs fram som möjliga aktörer. Här hamnar doktrinen på gränsen till den utgångspunkt med aktörskapacitet som ligger bakom vem som kan räknas som aktör enligt de centrala begreppen i avsnitt 1.4. Doktrinen pekar förtjänstfullt på media som en aktör av vikt. Som helhet konstateras emellertid doktrinen ha bredd och djup som litteraturen.

Brittisk doktrin: Det talas om stater, grupper med grund i nationalistisk eller religiös övertygelse eller enfrågeaktivister. Organiserad brottslighet är en annan möjlig aktör. Även internationella organisationer nämns. Globalisering och teknologiutveckling beskrivs som komplicerande processer som bl a ger aktörer nya möjligheter. Beskrivningen stämmer väl med litteraturen. Dynamiken och komplexiteten finns med. Doktrinen har bredd och djup som i litteraturen.

Slutsatser

Den svenska doktrinen betonar komplexiteten i konfliktens natur och att aktörernas växelverkan kan leda till svårförutsägbara förlopp. Den för ett

generellt resonemang om hur globalisering och teknikutveckling och samhällsutveckling gör urvalet av potentiella aktörer större. Den för även ett resonemang om aktiva och passiva aktörer och medias roll. Det finns ett resonemang om att aktörer har allt lättare att agera gränsöverskridande. *Den brittiska* bilden tar sin grund i stater som aktörer men går sedan vidare till att nyansera den bilden genom att hävda att vissa stater kan komma att föra en för britterna och västvärlden skadlig politik och att det dessutom är så att instabila och korrupta regimer ökar faran. Man är tydlig med att ge exempel på typer av aktörer som kan vara hotande, religiösa, etniska, nationalistiska och ”en-fråge-” grupper. *Sammanfattningsvis* är den brittiska mer tydlig när det gäller att peka ut farliga aktörer, med grund ur religion, nationalism etc. Man betonar tydligare staternas fragmentering och att det finns stater som är korrupta och instabila. Den svenska ger förtjänstfullt en mer heltäckande men samtidigt mindre tydlig, mindre utpekande bild. Att den svenska betonar media som aktör gör den tydligare i just detta avseende. Den brittiska har större djup och tydlighet, den svenska något större bredd.

5.2 Moraliska resurser

Svensk doktrin: De är tämligen väl beskrivna. Bilden i doktrinen är dock mer allmänt hållen och talar mer om vikten av moraliska resurser och vad som påverkar dem. Viljan kan uppskattas mot bakgrund av styrkan i motiven. Det kan alltså gå att få en uppfattning om hur långt en motpart kan tänkas gå genom att studera det bakomliggande motivet eller det visade våldet. Doktrinen är mindre tydlig när det gäller att beskriva de moraliska resurser och drivkrafter som kan tänkas vara karaktäristiska i en framtida konflikt. Den konstateras ha bredd som motsvarar litteraturen men ett mindre djup.

Brittisk doktrin: De är tämligen väl beskrivna. Tonvikten ligger på religion och etnicitet och ekonomiska klyftor som drivkrafter, vilket stämmer väl. Doktrinen har bredd och djup som motsvarar litteraturens.

Slutsatser

Den svenska doktrinen har ett grundläggande resonemang om viljestyrka och dess grunder. Den nämner exempel på orsaker till konflikter, som kamp om olika saker eller skillnad i övertygelse i någon form.

Den brittiska betonar samma exempel som den svenska men något utförligare. *Sammanfattningsvis* är det inte stor skillnad, den brittiska är något tydligare och har därmed större djup.

5.3 Medel

Svensk doktrin: Även detta område visar tämligen god överensstämmelse. Val av medel sägs bero på aktören. Resurssvaga aktörer kan frestas att använda medel som till exempel B-stridsmedel för att kompensera ett underläge. I

litteraturen är det dock en tydligare betoning på hur civil teknologi driver utvecklingen av militär dito och att detta gör att flera får aktörskapacitet. Där finns även ett resonemang om vilka konventionella vapen som kan vara sannolika att användas. Doktrin och litteratur konstateras dock i stort sett ha samma bredd och djup.

Brittisk doktrin: Även detta visar tämligen god överensstämmelse. Här finns dock ett fylligare resonemang om spridning av vapentechnologi, både avseende försvarsindustri och civil industri. Teknologikutvecklingen gör det svårare att kontrollera kunskap om medel och deras framställning. Det förs ett fylligt resonemang om olika typer av medel och vilka av dem som direkt kan hota Storbritannien. Doktrinen har samma bredd men större djup än litteraturen.

Slutsatser

Den svenska för ett övergripande resonemang om att valet av medel och metoder beror på aktören. Globaliseringens och teknologins utveckling som ger ökade möjligheter berörs. Resurssvaga aktörer kan lockas att använda okonventionella medel, som WMD, propaganda och it-attacker.

Den brittiska har både bredd och djup i beskrivningen. Den går in på konventionella medel som attackhelikoptrar, indirekt eld, minor med mera. Där förs resonemang om spridningsmekanismer genom vapenindustrin, både avseende avancerad teknologi och vapen. Sannolikheten för att icke-statliga aktörer kan få tillgång till WMD bedöms öka. Den civila sektorns roll i spridningen av teknologi förs fram. Det finns dessutom ett resonemang om vad som kan hota Storbritannien i dagsläget.

Sammanfattningsvis är den brittiska lika översiktlig och bred som den svenska men betydligt mer tydlig och djup i resonemanget.

5.4 Metoder

Svensk doktrin: En tämligen god överensstämmelse med litteraturen när det gäller den mängd av metoder som öppnar sig genom asymmetriskt tänkande. IT-angrepp och propaganda är exempel på metoder som kan nyttjas för detta. Det som saknas är en betoning av hänsynslösheten och ointresset att följa folkrättsliga regler och krigskonventioner. Detta, samt konkreta exempel på dylika metoder, tecknas inte lika tydligt i doktrinen. Doktrinen konstateras ha samma bredd men inte samma djup som litteraturen.

Brittisk doktrin: En tämligen god överensstämmelse med litteraturen när det gäller den mängd av metoder som öppnar sig genom asymmetriskt tänkande. Doktrinen betonar att ett starkt användande av propaganda är sannolikt när en motståndare vill begränsa vår handlingsfrihet eller splittra vår sammanhållning. Vidare hävdas att metoder som bryter mot folkrätt och konventioner och drar in civilbefolkningen i konflikten, sannolikt kommer att användas. Litteraturen är något rikare på otäcka konkreta exempel på metoder. Doktrinen har i stort sett samma bredd och djup som litteraturen.

Slutsatser

Den svenska talar om användande av asymmetri genom propaganda och media för att utjämna skillnader. Globalisering och informationsteknologi ger möjlighet till nya metoder. Metoder kan vara att rikta våld mot samhällsviktiga funktioner, civilbefolkning och hjälporganisationer.

Den brittiska skriver om en ökad användning av okonventionella metoder för att kompensera militärt underläge. Användande av propaganda kommer att vara troligt för att begränsa ROE¹⁰⁷, påverka opinion eller splittra allianser. Man betonar sannolikheten för att motståndare inte kommer att ta etiska, religiösa eller andra hänsyn, utan strida utan begränsningar. Även metoder som terrorism nämns.

Sammanfattningsvis så är det i stort sett samma bredd och djup. *Den brittiska* för tydligare fram att motståndaren antagligen inte kommer att ta några hänsyn eller känna begränsningar. *Den svenska* är dock tydligare när det gäller att ge exempel på dylika metoder.

5.5 Arenan

Svensk doktrin: Detta är beskrivet på ett sätt som väl överensstämmer med litteraturen. Även i detta avseende pekas på globaliseringen och teknologiutvecklingen som drivkrafter, i detta fall rörande kommunikations- och verkansmöjligheter. Geografiska avstånd och gränser anges inte längre som stora hinder. Bredd och djup i doktrinen konstateras likvärdiga med litteraturen.

Brittisk doktrin: Detta är beskrivet på ett sätt som väl överensstämmer med litteraturen. Civil infrastruktur och informationssystem anges som tänkbare mål för angrepp. Vidare kan terroristattacker sättas in mot själva landet eller dess intressen i utlandet. Slagfältet kommer att vara ”joint” och multidimensionellt. Litteraturen visar dock tydligare på att fronterna försvinner eller förlorar i betydelse och att hela samhället är ett slagfält. Emellertid har doktrinen samma bredd och djup som litteraturen.

Slutsatser

Den svenska doktrinen talar om hur globalisering och teknologiutveckling gör att gränser och geografiska avstånd minskar i betydelse. Detta innebär att det gäller att skydda hela sin samhällsstruktur, inte bara gränserna. Man är medveten om att aktörer kan rikta våld mot hela samhället och dess befolkning.

Den brittiska beskriver samhällets infrastruktur som möjligt mål för angrepp. Attacker kan sättas in mot hemlandet eller mot intressen utomlands. Slagfältet kommer att vara ”joint” och multidimensionellt. Rymden, cyberspace och elektromagnetiska spektra finns jämte de vanliga dimensionerna.

Sammanfattningsvis visar båda på risken för angrepp mot hela samhället, den

---

¹⁰⁷ ROE, rules of engagement, graderade handlingsregler för användning av militärt våld.

möjliga geografiska bredden av angrepp. Det är en i stort sett identisk bild, såväl i bredd som i djup.

5.6 Stridskrafter

Svensk doktrin: Beskrivningen stämmer väl med litteraturen. Det kan förekomma irreguljära styrkor utöver de reguljära. Det ges en hel del exempel på dylika stridskrafter i doktrinen. Det som kunde tillföras är ett resonemang om konsekvenserna, bland annat svårigheten att dra en tydlig gräns mellan civila och kombattanter. Doktrinens bredd och djup är i stort sett likvärdiga med litteraturens.

Brittisk doktrin: Detta avsnitt stämmer tämligen väl. Kriminella organisationer lyfts fram som något som kan vara nödvändigt att använda militära medel mot. Extremister som använder sig av terrormetoder är andra som kan agera stridande. Doktrinen är även tydlig i att peka ut vilket som kan utgöra det största hotet mot Storbritannien. Litteraturen ger en fylligare bild, dels av komplexiteten med olika typer av ”stridande”, dels av hur distinktionen mellan kombattanter och civila urholkas. Doktrinens och litteraturens bredd och djup är i stort sett likvärdiga.

Slutsatser

Den svenska bilden visar på hur stridskrafterna kommer att bestå av en blandning, där t ex gerilla, skyddskårer, terrorister och privata militära företag kan vara delar. Även moraliskt asymmetriska inslag som barnsoldater nämns. *Den brittiska bilden* innehåller kriminella organisationer, extremistiska grupper med bas i religion, nationalism eller annan aktivism. Man för även fram att det kan vara dylika grupper som utgör det största hotet mot Storbritannien. *Sammanfattningsvis* visar båda på den komplexitet och den bredd som stridskrafter kan tänkas ha. De visar båda på djup i olika aspekter.

5.7 Helhetsintryck

Svensk doktrin: Som helhet stämmer den bild som doktrinen ger av karaktären på framtida konflikter/krig tämligen väl med litteraturen. Den brister något i tydlighet och konkretisering, främst när det gäller beskrivning av medel och metoder. Vidare saknas en del konsekvensresonemang, bland annat när det gäller hur gränsen mellan civila och kombattanter suddas ut genom arenans och metodernas utveckling. Doktrinen är emellertid tillräckligt klar för att överensstämmelsen skall vara god. Den sticker ut genom att peka ut media som en aktör.

Brittisk doktrin: Som helhet stämmer den bild som doktrinen ger av karaktären på framtida konflikter/krig väl med litteraturen. Den är djupare när det gäller beskrivningen av den konventionella delen av medel, samt är tydligare när den går in på specifika hot mot Storbritannien. Doktrinen har även ett fylligare resonemang om spridning av vapen, samt olika aktörer och bakomliggande

orsaker till detta. Där betonas även de kriminella organisationernas medverkan, både som aktör och som stridskrafter. Litteraturen är dock tydligare avseende att peka på att gränsen mellan civila och kombattanter blir diffusare. Doktrinen pekar dock på den globala arenan och att terroristattacker kan sättas in mot själva landet eller dess intressen utomlands.

Slutsatser

Aktörer: Båda doktrinerna konstaterades ha bredd och djup som typbilden. De två beskrivningarna upplevs som likvärdiga.

De moraliska resurserna: Den brittiska bilden upplevs stämma bättre. Den är tydligare i linje med litteraturen avseende bredd och djup. Den svenska har samma bredd men inte samma djup.

Medel: Den brittiska bilden upplevs stämma något bättre. Den svenska doktrinen har i stort sett samma bredd och djup som typbilden medan den brittiska med god marginal har samma bredd och djup.

Metoder: Den brittiska bilden upplevs stämma bättre. Svensk doktrin konstateras ha samma bredd men inte djup som typbilden medan den brittiska i stort sett har samma bredd och djup.

Arenan: Den svenska beskrivningen upplevs stämma något bättre. Den brittiska har ett något mindre djup.

Stridskrafter: De två beskrivningarna upplevs som likvärdiga avseende bredd och djup.

Sammanfattningsvis kan man säga att den brittiska beskrivningen stämmer bättre än den svenska eftersom den har högre grad av överensstämmelse ovan. Ett viktigare resultat är i min mening att båda ländernas miljöbeskrivningar har visat sig stämma väl med den bild som givits i litteraturen. Båda texterna är väl anpassade mot samma miljöbild och är mycket samstämmiga. Den svenska framstår som mer generellt hållen medan den brittiska är tydligare och mer konkret i de flesta fall. Båda har i stort sett samma bredd men den brittiska har som helhet ett större djup. Det finns skillnader som är värda att diskuteras vidare.

Ett annat sätt att spegla helhetsintrycket på är att presentera jämförelsen i tabellform, vilket görs i figuren på nästa sida. Den visar jämförelsen i koncentrerad form utifrån de parametrar som valts att ligga till grund för undersökningen. Nedan visas detta i figur 2.

	Aktörer	Medel	Metoder	Moraliska resurser	Arena	Stridskrafter
Sverige	<ul style="list-style-type: none"> -Komplext, aktörer kan tillkomma. -Media är en aktör. -Globaliseringen och teknologispredning ökar antalet aktörer. -Urvalet är större, globala nätverk finns. -Icke-statliga aktörer, som kan vara statsstödda. 	<ul style="list-style-type: none"> -Beror på aktören. -Globalisering och teknologi ökar utbudet. -Resurssvaga aktörer kan välja icke-konventionella vapen. -WMD 	<ul style="list-style-type: none"> -Asymmetri genom t ex It-angrepp eller propaganda. -Media - Våld mot samhällsviktiga funktioner eller civila. - Konventionella eller WMD 	<ul style="list-style-type: none"> -Viljestyrka beroende på motiven. -Drivkrafter kan vara ekonomi, religion eller ideologi. 	<ul style="list-style-type: none"> -Globalisering och teknologi ger nya verkans- och kommunikations-möjligheter. -Avstånd och gränser inga hinder. -Mål som samhällsviktiga funktioner och civila gör att hela samhället berörs. -Alla arenor. 	<ul style="list-style-type: none"> Reguljära och irreguljära. Miliskåre, terrorister eller kriminella m m. Barnsoldater kan nyttjas.
UK	<ul style="list-style-type: none"> -Stater som för skadlig politik. -Grupper med nationalism, religion eller särskilda frågor som drivkraft. -Tekniska utvecklingen bistår dessa grupper. -Organiserad brottslighet. -Internationella org bör engagera sig. 	<ul style="list-style-type: none"> -Konventionella tunga vapen som hkp och indirekt eld, minor och torpeder m m. -Spridning av avancerad vapentechnologi. -Ökad tillgång till massförstörelsevapen. -Civila sektorns roll ger aktörer ökad tillgång till nya medel. -Riktbara energivapen. 	<ul style="list-style-type: none"> -Ökad omfattning av okonventionella metoder. -Propaganda. -Ibland ignorera lagar och begränsningar. -Extrema grupper kan använda sig av terrorism. 	<ul style="list-style-type: none"> -Nationalism, religion eller intressegrupper. -Ekonomiskt eller etniskt grundade konflikter. -Fanatism 	<ul style="list-style-type: none"> -Civil infrastruktur och infosystem. -Vårt territorium eller intressen i världen. -Multidimensionellt -Kombattanter kommer att slå mot civila. 	<ul style="list-style-type: none"> -Reguljära förband. - Kriminella organisationer- -Grupper med extremistisk bakgrund.
Kommentar	<p>Sverige tydligare avseende media och icke-statliga aktörer.</p> <p>UK tydligare av org brottslighet och typerna av grupper/aktörer.</p>	<p>UK tydligare av konv vapen/medel. Påtalar spridningsproblemen mer och civila sektorns roll.</p>	<p>UK tydligare att peka på risken för obegränsad krigföring. Sverige påtalar mediametoder.</p>	<p>UK tydligare att exemplifiera grogrunder för hotande grupper.</p>	<p>Tämligen lika uppfattning.</p>	<p>Tämligen lika uppfattning.</p>

5.8 Diskussion

I början av uppsatsen klargjorde jag syfte och de frågeställningar som jag avsåg att arbeta med. ” Syftet är att se i vilken utsträckning den svenska militärstrategiska doktrinen har den nya konfliktmiljöns strategiska karaktär, präglad av lågintensiva konflikter och asymmetri, som utgångspunkt. ”

Om så skulle konstateras vara fallet, är en utveckling att diskutera konsekvenserna av detta. Avsikten är att här summera upp resultatet i förhållande till syfte och frågeställningar och därefter utveckla diskussionen till konsekvenser. Till hjälp står den strategiska teoribakgrunden.

5.9 Slutsatser av undersökning och jämförelse

Låt oss se vad som kommit ut av undersökning och jämförelser. Den första frågeställningen jag ställde upp var;

- Vilka strategiska karaktärsdrag har den ”nya konfliktmiljön”?

Detta undersöktes i kapitel två och resultatet redovisas skriftligt i slutet av kapitlet kopplat till valda parametrar. Jag har kunnat konstatera att det finns en samstämmighet mellan författarna om att vi befinner oss på något sätt i en ny tid vad avser konflikter och krigföringens karaktär. I de fall beskrivningarna inte är helt lika, så är det snarare så att de kompletterar och utvecklar varandra än att de motsäger varandra. Oavsett vilket fokus som författaren har, så återkommer beskrivningar eller teser om att hela samhället är utsatt, att globaliseringen och utvecklingen av teknologin såväl medför nya möjligheter för gamla aktörer som att det tillför nya aktörer. Att staterna inte är de enda aktörerna som utövar organiserat våld är också en gemensam ståndpunkt. Religion och extrem fanatism är även det något som alla tar upp som drivkrafter till konflikter. Vidare var förhoppningen att kunna konstatera om resultatet visar på en strategisk karaktär med drag av symmetri eller asymmetri. Med asymmetri menades i detta fall att en aktör väljer att ta upp kampen med andra medel och metoder eller i en annan dimension/på annan plats än motparten förväntar sig enligt spelreglerna.¹⁰⁸ Resultatet av undersökningen konstateras visa en typbild av den strategiska karaktären som präglas av asymmetri.

Jag konstaterade också att Tofflers beskrivning av den tredje vågens krigföring baserar sig på vad USA och delar av västvärlden förmår att åstadkomma. Det är till del en beskrivning av det som kallas ”Revolution in Military Affairs”. Det är detta som vi i Sverige försöker ominrikta Försvarmakten mot genom det vi kallar för ”Nätverksbaserat Försvar”¹⁰⁹. Toffler skrev även om farorna,

---

¹⁰⁸ Diesen, S, *Militaer Strategi*, Oslo, Cappelen Akademisk Forlag, 2000, s 70-71.

¹⁰⁹ För en belysning av detta, se Michael Moore, ”*Revolution i det svenska försvaret*”, Stockholm, Försvarsdepartementet 2000.

---

dvs hur de aktörer som inte kan eller vill föra krig på det sättet kunde tänkas nyttja andra medel och metoder. Det var då som Toffler hamnade i liknande beskrivning av miljön som de övriga författarna. Även de kinesiska överstarna hävdar att förändringen konkretiseras genom Gulfkriget och att ”unrestricted warfare” indirekt är ett svar på RMA, vilket går att finna stöd för även i forskning som bedrivits vid Försvarshögskolan.¹¹⁰ Alltså finns det anledning att även fundera över hur väl ”RMA” eller Nätverksbaserat Försvar kan hantera en miljö med de strategiska karaktärsdrag som visats i denna uppsats. Här räcker inte utrymmet till men det kan vara ett ämne för fortsatt forskning.

Följande frågeställningar var kopplade till överensstämmelse mellan doktrin och konfliktmiljö;

- Hur väl överensstämmer omvärldsbeskrivning i svensk militärstrategisk doktrin med en typbild?
- Hur väl överensstämmer omvärldsbeskrivning i brittisk militärstrategisk doktrin med en typbild?

Helhetsintrycket är att båda texterna är väl anpassade mot samma miljöbild, dvs. den typbild som litteraturen visar, samt är mycket samstämmiga. Den svenska framstår som mer generell hållen medan den brittiska är tydligare och mer konkret i de flesta fall. Båda har i stort sett samma bredd men den brittiska har som helhet ett större djup. Sammanfattningsvis kan man säga att den brittiska beskrivningen stämmer bättre mot typbilden än den svenska eftersom den visar på högre grad av överensstämmelse i jämförelsen. Det är dock små skillnader som vi talar om. Ett viktigare resultat är i min mening just att båda ländernas miljöbeskrivningar har visat sig stämma väl med den bild som givits i litteraturen.

Vad kan denna överensstämmelse bero på? Är det likheter i litterära utgångspunkter eller i erfarenheter dragna av operativ verksamhet, är det vetenskaplig grund eller beprövad erfarenhet? Den brittiska doktrinen saknar hänvisningar till källor, däremot talas det i inledningen om följande;

It is the distilled experience of many years – indeed, generations – of making strategy and of mounting and conducting military operations. Most (although by no means all) of those operations have gone well and the UK has a reputation for strategic success, with Armed Forces that are highly regarded around the world.¹¹¹

---

¹¹⁰ ”Omgivningens reaktioner på en stat som implementerar en RMA sker antingen symmetriskt eller asymmetriskt. Där just asymmetriska reaktioner är utmärkande, och synliga tecken, för en tidsperiod då en RMA utvecklas”. Ginér, Michael, ”Clintonadministrationen och RMA”, Försvarshögskolan 2002, s 59

¹¹¹ British Defence Doctrine, JWP 0-01, Brittiska Försvarsdepartementet, 2001, andra utgåvan.

Således finns det anledning att anta att den brittiska doktrinen till stor del bygger sin uppfattning på erfarenheter av operativ verksamhet. Den svenska doktrinen har för sin del en referenslista på litteratur och andra källor som omfattar tolv sidor. Någon lika tydlig hänvisning till beprövad erfarenhet som britten gör, finns inte i den svenska. I inledningen talas om faktorer som anses viktiga för utveckling av doktriner men de fokuserar i huvudsak på teoretiska arbeten, diskussioner och institutioner.¹¹² Några källor värda att nämna i den svenska referenslistan är två upplagor av brittisk försvarsdoktrin och ”Transformation of War” av van Crefeld. Detta skulle kunna förklara en del av överensstämmelsen. Jag konstaterar att de andra tre verken som jag baserar min typbild på, inte nämns i referenslistan. Tänkbara slutsatser av detta är att den typbild som jag läst ut ur litteraturen tydligen stämmer väl med annan litteratur inom samma område. Vidare att det finns skillnader i doktrinerna trots denna tämligen samstämmiga bild. Slutligen att den svenska doktrinen sannolikt mest är baserad på vetenskaplig grund medan den brittiska sannolikt mest på beprövad erfarenhet. Utfallet blir intressant i och med att man från olika utgångspunkter kommer fram till i stort sett samma uppfattning om konflikternas karaktär.

Man kan vidare fråga sig om doktrinen ursprung gör det lättare eller svårare att implementera den i organisationen? Sannolikt är det lättare att implementera en doktrin som bygger på organisationens egna erfarenheter, perspektivet blir ”bottom up”, det borde finnas en förståelse som underlättar processen. Att implementera en doktrin som baseras i huvudsak på vetenskaplig grund borde vara svårare, det blir mer av ett ”top down”-perspektiv, som kräver mer utbildning och motivation.

I och med detta så har behandling av den sista frågeställningen påbörjats;

- Vilka likheter och skillnader kan identifieras?

Likheterna har i stort sett redan behandlats i och med att jag konstaterat en god överensstämmelse med typbilden. Det finns nyansskillnader som kommer fram i jämförelsen. De är inte stora nog att ge ett vetenskapligt underlag men jag tycker det är värt att fånga upp dem i en diskussion. Jag upplever att den brittiska bilden är klarare och farligare och innehåller kriminella organisationer, extremistiska grupper med bas i religion, nationalism eller annan aktivism. Den för även fram att det kan vara dylika grupper som utgör det största hotet mot Storbritannien. Den betonar tydligare staternas fragmentering och att det finns stater som är korrupta och instabila och kan utgöra hot. Vidare talar den om att terroristorganisationer skulle kunna utgöra ett konkret ut hot mot landet och dess intressen runt om i världen. Den går vidare in på konventionella medel som attackhelikoptrar, indirekt eld, minor med

---

¹¹² Militärstrategisk doktrin 2002 Försvarsmakten, Stockholm, s 12

mera. Där förs resonemang om spridningsmekanismer genom vapenindustrin, både avseende avancerad teknologi och vapen. Sannolikheten för att icke-statliga aktörer kan få tillgång till WMD bedöms öka. Den civila sektorns roll i spridningen av teknologi förs fram. Det finns dessutom ett resonemang om vad som kan hota Storbritannien i dagsläget. Det skulle kunna tolkas som att britterna är mer orädda och vågar ta ställning till det som finns i den nya miljön medan svenskarna tecknar en generell beskrivning som ingen kan känna sig utpekad och ta illa vid sig av. Man skulle också kunna se det som att britterna är mer exponerade mot den nya miljön genom sina engagemang och intressen världen över och att de därmed har en större erfarenhet som de kan konkretisera utifrån. Det som sticker ut i den svenska bilden är den tydliga markeringen av media som en aktör. Detta skulle kunna bero på att informationsoperationer var ”inne” då doktrinen skrevs eller att en liten stat blir mer beroende av media för att söka internationellt stöd. Det kan även bero på att Sverige var ett land som var framgångsrikt inom IT och media då doktrinen skrevs. Frånvaron av media i den brittiska skulle kunna bero på att de vill bedriva informationsoperationer men inte vill skylta med det genom att nämna media som en aktör.

Min bedömning av skillnaderna skulle då kunna bli att den svenska visar på en småstat som ser farorna och hoten men inte vågar bli alltför konkret i utpekandet av dem. En stat som är beroende av att få internationellt stöd för sitt agerande och behöver få aktören media på sin sida. Den brittiska visar i sin tur mer på en stat med mer erfarenhet av att agera på egen hand och som är medveten om vilka faror och konsekvenser som detta medför. I det brittiska fallet kan det även vara så att man tydligt ser konfliktmiljön, dess drivkrafter och orsaker framför sig, att man även ser konsekvenserna och är beredd att agera i enlighet med detta för att skydda sina intressen, såväl hemma som utomlands.

5.10 Analysens tillförlitlighet

Vilken tillförlitlighet finns i resultatet av undersökningen? Det verktyg jag skapat av strategiska parametrar är naturligtvis inte fullödigt. Dels utelämnar jag vissa viktiga parametrar, dels lägger jag in tolkningar i dem när jag använder dem på materialet. Detta tror jag dock är invändningar som vägs upp av att det är grundläggande parametrar för strategiska resonemang. Vidare har jag försökt kalibrera verktyget med hjälp av att definitioner från framstående strategiska tänkare. Därmed bedömer jag att verktyget ger en tillräcklig reliabilitet. Därefter blir frågan om verktyget används på rätt sätt och mäter rätt saker? Valet av litteratur borgar enligt min mening för att utfallet ger en god bild av den strategiska karaktären på ”nya” konflikter. Dock är det så att kontexten kan falla bort när man bara tar ut vissa delar av litteraturen. Det har jag försökt kompensera genom att presentera ett kortare sammandrag av litteraturen innan undersökningen påbörjas. Vidare faller ytterligare dynamik bort när resultatet sammanvägts till en ”typbild” och därmed förenklas.

Emellertid anser jag att det faktum att jämförelserna har gått att genomföra tyder på att det finns en god validitet.

Något annat som skulle kunna tolkas ut ur resultatet är att det är möjligt att använda sig av strategisk teori och strategiska resonemang för att analysera material av denna karaktär. Att påvisa detta var inget syfte med uppsatsen men det kan vara något som är värt att notera. Särskilt beaktat att strategi är ett ämne på gränsen mellan konst och vetenskap.

6 Utvecklad diskussion

Slutsatserna av tidigare kapitel dras nu ytterligare ett steg, spelrummet i diskussionen ökas och återkopplas till del mot bakgrundsbeskrivningen. Därvid identifieras några punkter av intresse. Det gäller såväl på militärstrategisk nivå som på nationalstrategisk dito.

6.1.1 Nationalstrategiska konsekvenser

”Jämfört med marskalken Bernadotte, kronprins Karl Johan, framstår 1900-talets stats- och utrikesledningar i Sverige och i de nordiska länderna på det strategiska planet som ganska begränsade och insulära.”¹¹³

Den nya konfliktmiljöns strategiska karaktär behöver sannolikt mötas med en nationell helhetssyn och en nationell strategi. Som helhet är det en mycket komplex bild som målas upp, där folkrätt och krigskonventioner inte är moraliska rättesnören och där hela samhället är drabbat och aktörsfloran är rik. Attacker kan komma oväntat och utan förvarning. Det är en bild som präglas av asymmetri och asymmetriskt tankesätt. Det talades om ”unrestricted warfare”, med alla samhällets vitala funktioner som måltavla. Mot detta räcker det inte med en aldrig så bra militär strategi, särskilt inte så länge vi följer internationell rätt och principer för utnyttjande av militära maktmedel, utan vi behöver en total strategi. Denna nationella strategi kan, enligt Beaufre, spelas i två tonarter; den direkta och den indirekta. Den direkta innebär att militär styrka är den avgörande faktorn, man besegrar motståndaren genom en avskräckning eller en militär seger, ett exempel är de allierades seger 1945. Det är väl inte sannolikt att direkt strategi är ett lämpligt val för Sverige. Den indirekta ger plats för psykologiska element och använder även politiska och ekonomiska medel sida vid sida med de militära.¹¹⁴ Det är dock så att militär styrka är en nödvändig tillgång oavsett vald strategi. Även vid en indirekt strategi måste man på ett trovärdigt sätt kunna hota eller använda militär makt i de lägen som den psykologiska manövreringen skapar. Den indirekta strategin söker avgörandet med andra medel än de militära. På detta sätt ökar man också sin handlingsfrihet. Framgången blir beroende av hur väl man lyckas manövrera faktorer som internationella reaktioner, media, motståndarens

---

¹¹³ Zetterberg, Kent, ”Det strategiska samspelet”, i *Mellan byråkrati och krigskonst*, Red Lars Wedin och Gunnar Åselius, Försvarshögskolan, 1999, s 19

¹¹⁴ Beaufre, s 42-43

moraliska kraft med mera. Detta benämns ”**den yttre manövern**”.

Tillvägagångssätt kan variera från brutala till subtila; vädjan till respekt för lagliga former om rätt, hänvisningar till moraliska och humanitära värden, allt till syftar till att påverka den psykologiska dimensionen i tvekampen. När man på detta vis skapat sig mer handlingsfrihet, kommer ”**den inre manövern**”. Det handlar om att använda sig av variabelerna materiella resurser, moraliska tillgångar och tidsfaktorer.

För att framgångsikt kunna bedriva yttre och inre manöver, för att kunna aktivt arbeta med en samlad nationell strategi och samstämmigt spela på olika maktmedel, så krävs det att man organiserar sig, övar och förbereder sig för detta. En konsekvens borde rimligen vara inrättandet av ett nationellt säkerhetsråd, ett organ som kan utarbeta underlag för manövreringen.

I detta sammanhang är värt att nämna att forskning visar Sverige under 1900-talet haft problem med utformandet av strategi, säkerhetspolitik och nationellt beslutsfattande. Vidare visas att kompetens och långsiktighet i strategi blir lidande av politikens kortsiktiga intressen. Likaså att det finns fördelar med systemet med nationellt säkerhetsråd, som finns bland annat i Frankrike och USA. Nackdelar som förs fram är att det finns risk att det leder till minskad demokratisk kontroll och insyn, ett s.k. demokratiskt underskott.¹¹⁵ Min uppfattning är dock att fördelarna överväger och att den nationella överlevnaden och säkerheten är viktigast.

Utifrån bakgrundsbeskrivningen kan det konstateras att regeringen har det vidgade säkerhetsbegreppet som en säkerhetspolitisk utgångspunkt. Vidare konstateras att regeringen talar om att Sverige har behov av ökad samordning inom/utöver sektorerna. Ledord är helhetssyn, rationalitet, kostnadseffektivitet och konsekvens. Således kan jag redan utifrån perspektivet av säkerhetspolitisk teori konstatera att det finns utrymme för ett nationellt säkerhetsråd som samordnings- och beredningsorgan för rikets ledning.

I och med detta, kommer jag alltså från två skilda utgångspunkter, den ena utifrån säkerhetspolitisk teori, den andra utifrån militär strategi, fram till att inrättandet av ett nationellt säkerhetsråd skulle göra att Sverige bättre skulle kunna hantera säkerhetspolitiska frågor och den nya konfliktmiljön.

6.1.2 Militärstrategiska konsekvenser

En övergripande slutsats är att konflikternas komplexa och asymmetriska karaktär inte kan mötas med enbart en militär strategi. Det krävs en samlad nationell strategi och samverkan på alla nivåer. Emellertid måste man, för att skapa byggstenar för den samlade strategin, reflektera över vilka militärstrategiska konsekvenser borde vi dra av den beskrivning av konflikters

---

¹¹⁵ Zetterberg, Kent, ”Det strategiska samspelet”, i *Mellan byråkrati och krigskonst*, Red Lars Wedin och Gunnar Åselius, Försvarshögskolan, 1999, s 19-23

---

karaktär som vi uppenbarligen bekänner oss till? Vad krävs då för att kunna prestera en god inre manöver? Här kommer nu ett enkelt försök att göras, genom att använda strategisk teori med utgångspunkt i FOI synpunkter och typbildens karaktär. Vidare görs avstampet i en av de strategiska målsättningarna för Försvarmakten.

I bakgrundsbeskrivningen nämndes forskningsläget och synpunkterna på strategisk förmåga. FOI ser flera problem med den strategiska handlingsfriheten att agera med militära medel. De viktigaste är;

1. Tillgängligheten för de, i och för sig ganska få, armé- och marinförband som skulle möjliggöra ett svenskt aktivt val av strategi är låg under större delen av året.
2. Fredsgruppering och basering, bl a inom Flygvapnet, är sårbar för preemtiva attacker.
3. Det legala och administrativa ramverket som styr utnyttjandet av Försvarmaktens personal är inte utformat med hänsyn till gråzonslägen.¹¹⁶

Den moderna strategin, som är formad för en värld i snabb förändring, bör prioritera bra organ för underrättelseinhämtning och försvarsforskning, vilket tillsammans möjliggör goda möjligheter att manövrera i olika utfall av omvärldsutvecklingar. Som strateg vill man vidare ha följande frågor besvarade eller bearbetade av den som utformar en militär strategi¹¹⁷;

1. Vilka förmågor bedöms behövas för att hantera hoten i den beskrivna miljön?
2. Vilka förberedande åtgärder beskrivs?
3. Var skall styrkorna kunna sättas in och i vilket tidsperspektiv (När?)?
4. Hur skall styrkorna nyttjas map koncentration, hushållning etc?
5. Beskrivs ett nyttjande av offensiva och defensiva manövreringsfaktorer?

Med utgångspunkt i det militärstrategiska målet skydda¹¹⁸ skulle man kunna föra följande resonemang;

Något av det allra viktigaste är att vi bör säkerställa en flexibel och god inhämtning av underrättelser. Härvid bör det vidgade säkerhetsbegreppets fulla påverkan på vad som kan vara hotande beaktas. En tät samverkan med andra informations- och underrättelsetjänster, internt i Sverige och externt, är sannolikt nödvändig i beaktande av globalisering och teknologispredning.

---

¹¹⁶ Thunberger, Johan m fl, *Strategi för det oväntade*, FOI-R--0642—SE, 2002, s 4

¹¹⁷ Beaufre, s 35-45

¹¹⁸ Försvarmakten i samverkan med andra myndigheter skall kunna skydda svenskt territorium och svenska medborgare mot främst icke-militära säkerhetshot. I situationer som inte hotar fred och självständighet men innebär snabba och allvarliga försämringar av samhället och dess funktioner. Militära medel skall kunna användas för att avvärja säkerhetshot mot Försvarmaktens anläggningar och funktioner, minska effekterna vid störningar av samhällsviktiga funktioner samt minska effekterna vid miljö- och naturkatastrofer.

Likaså bör vi kontinuerligt bedriva forskning som berör dels hotande aktörers modus operandi, dels hur vi utvecklar egna förmågor som behövs i typbilden.

Vad krävs för att sedan kunna manövrera och nå handlingsfrihet? En utgångspunkt kan vara Beaufre's manövreringsfaktorer. Genom att nyttja dessa kan man ta utgångspunkt i vad man vill åstadkomma för att komma fram till vad man behöver för att uppnå detta.

Gardera sig innebär att ständigt bibehålla ett läge som gör det möjligt att i tid skydda sårbara punkter;

- Vi bör i möjligaste mån säkerställa att Försvarsmakten finns fredsgrupperad på platser som är sårbara och av särskild vikt. Detta eftersom angrepp kan komma snabbt och utan förvarning. Exempel på dylika platser är stockholms- och göteborgsområdet men en sårbarhetsanalys ger noggrann grund för detta. Detta ställer sannolikt krav på förband som är mycket mobila.
- Försvarsmakten bör ha en struktur och personalförsörjningssystem som möjliggör tillgång till förband året om.
- Försvarsmakten måste även säkerställa ett högt egenskydd och möjlighet till hög beredskap med kort varsel. Detta gäller samtliga delar av arenan, inte minst cyberdelen.

Parera innebär att skydda en sårbar punkt som angripits. Detta kan sägas bygga vidare på gardering enligt ovan men kan utvecklas enligt följande;

- De mobila förbanden måste ha förmågor anpassade mot hotbilden. Sannolikt behövs förmågor som strid i bebyggelse, minröjning, NBC-sanering, gisslanfritagning, ingenjörskapacitet, CND¹¹⁹ med mera.

Ripostera innebär att slå mot en så sårbar punkt hos motparten att han tvingas ge upp sitt angrepp;

- Till detta behövs sannolikt en kombination av eldkraftiga förmågor och mobilitet, samt förmåga till CNA (förmåga till bekämpning i cyberrymden).

Den inre manövern handlar om att använda sig av variablerna materiella resurser, moraliska tillgångar och tidsfaktorer. Här ovan har getts exempel på materiella resurser och ett visst resonemang om tid. Tidsfaktorerna skulle kunna utvecklas till exempel på följande sätt;

Gardera;

Omedelbart med förmåga x,y,z på platser a, b, c..

Inom 24 timmar med förmåga x,y,z,å,ä på platser inom a, b, c med radie Z.

Inom 48 timmar med förmåga x,y,z,å,ä,ö på platser inom hela riket.

Över tiden kunna hålla förmåga y,z,å.

---

¹¹⁹ CND; computer network defense, försvarsförmåga i cyberarenan.

Detta kan sedan appliceras på de övriga manövreringsfaktorerna man valt. En viktig faktor att beakta vid detta arbete är asymmetrin som beskrivningen konfliktmiljön visar på att motståndaren eftersträvar. Detta kan medvetet motverkas antingen genom att anpassa medel och metoder så att det blir en symmetri, eller genom att vända det till en asymmetri med fördel för den egna sidan. Slutligen är det av vikt att säkerställa de moraliska resurserna, dels i form av motivation hos de egna förbanden, dels i form av stöd hos befolkningen. Detta kan säkerställas genom informationsoperationer. Byggstenarna i dessa kan vara i form av utbildning och genom övningar som påvisar förmågan. En avskräckande effekt gentemot angripare bör också eftersträvas. Detta var ett enkelt exempel på hur man skulle kunna dra konsekvenser för svensk militär strategi.

Några andra militärstrategiska synpunkter kan vara av intresse. När jag resonerade om vilka strategiska parametrar som jag valde till mitt verktyg, så motiverade jag varför jag valde bort bl a ”tyngdpunkten”. Det är en viktig parameter när motståndaren är identifierad och man skall forma en strategi. Vi kommer sannolikt att ha svårt att identifiera strategiska tyngdpunkter¹²⁰ hos de motståndare som beskrivs. Man måste ha insikt om vad som utgör staternas viktigaste egenskaper. Av dessa bildas en s.k. tyngdpunkt¹²¹, som är ett centrum av kraft och rörelse, på vilket allt beror. Det är mot denna tyngdpunkt som vår kraftsamling skall inriktas för att besegra fienden. Beaufre talar på motsvarande sätt om en ”riktpunkt” som man skall sätta in sin kraft mot. Utan att veta ”tyngdpunkten” blir det svårt att ta ut en riktpunkt. Clausewitz talar om att tyngdpunkten kan se olika ut för olika stater/fiender.¹²² Sett mot centralstyrda stater med starka härskare eller fältherrar kan de militära styrkorna vara tyngdpunkten, vilket han exemplifierar med bl a Gustav II Adolf och Karl XII. I vissa fall, t ex revolutioner eller allmänna uppbåd kan ledarens personlighet och den allmänna opinionen vara tyngdpunkten. Om man i stället ser på stater som är splittrade av inre strider, så kan huvudstaden utgöra tyngdpunkten. I ett vidare perspektiv med allianser, så är intressegemenskapen tyngdpunkten. Hur tillämpligt är detta i den nya konfliktmiljön? Betänk de klassiska som t ex huvudstaden, folkviljan eller ledarskapet! Aktören har kanske ingen huvudstad och drivs av en fanatisk vilja som är svår att påverka. Vidare gör våra självpåtagna restriktioner det sannolikt svårt för oss att med direkta medel angripa ledarskapet. Även här finns ämne för fortsatt forskning.

En fråga för framtiden är vad av denna miljöbild som kommer att vara platsbundet och vad kommer att påverka oss i Sverige? Huvuddelen av det våld som beskrivs på plats, med våldsamma och vidriga metoder främst hos Kaldor, kanske kommer att vara bundet till platsen för konflikten. Däremot visar litteraturen och doktrinerna på att globalisering och teknologiutveckling ger aktörerna möjlighet att påverka i stort sett vem de vill, var de vill. Det är mest

---

¹²⁰ Militärstrategisk doktrin, Försvarsmakten 2002, s 78

¹²¹ Clausewitz, Carl von, *Om Kriget*, Stockholm, Bonniers Fakta Förlag 2002, s 605-606.

¹²² Ibid, s 606.

en fråga om vilja att använda okonventionella eller asymmetriska metoder. Jag tycker det framkommer att vi bör ta en hel del hänsyn till miljöbilden vid framtagning av militär strategi och därefter förmågor, utbildning, övning med mera. Då jag nu har konstaterat att Sverige har den nya konfliktmiljön som utgångspunkt, så ser jag här ytterligare ett ämne för fortsatt forskning; vilken påverkan har den nya konfliktmiljön de facto haft på Försvarmakten?

7 Avslutning

Det kan konstateras att uppsatsen visar att det finns en relativt likartad uppfattning om de strategiska karaktärsdrag som utmärker den nya konfliktmiljön, såväl i litteratur som i erfarenheter. Det är en mycket komplex bild som målas upp, där folkrätt och krigskonventioner inte är moraliska rättesnören och där hela samhället kan utsättas för angrepp och aktörsfloran är rik. Attacker kan komma oväntat och utan förvarning. Det är en bild som präglas av asymmetri och asymmetriskt tänkesätt. Likaså konstateras att båda doktrinerna är väl anpassade mot den typbild som litteraturen visar, samt är mycket samstämmiga. Den svenska framstår som mer generellt hållen medan den brittiska är tydligare och mer konkret i de flesta fall. Några skillnader som skulle kunna tolkas ut är att den svenska doktrinen visar på en småstat som ser farorna och hoten men inte vågar bli alltför konkret i utpekandet av dem. En stat som är beroende av att få internationellt stöd för sitt agerande och behöver få aktören media på sin sida. Den brittiska visar i sin tur mer på en stat med mer erfarenhet av att agera på egen hand och som är medveten om vilka faror och konsekvenser som detta medför.

En övergripande slutsats är att konflikternas komplexa och asymmetriska karaktär inte kan mötas med enbart en militär strategi. Det krävs en samlad nationell strategi och samverkan på alla nivåer. Ytterligare konsekvenser som framkommer är att vi bör ta en hel del hänsyn till miljöbilden vid framtagning av militär strategi och därefter förmågor, utbildning, övning med mera. Då jag nu har konstaterat att Sverige har den nya konfliktmiljön som utgångspunkt, så ser jag här ytterligare ämnen för fortsatt forskning; vilken påverkan har den nya konfliktmiljön de facto haft på Försvarmakten? Hur väl svarar utvecklingen mot Nätverksbaserat Försvaret upp mot denna konfliktmiljö? Hur skall en militärstrategi utformas? Utifrån den avslutande diskussionen kan även konstateras att inrättandet av ett nationellt säkerhetsråd skulle göra att Sverige bättre skulle kunna hantera säkerhetspolitiska frågor och den nya konfliktmiljöns strategiska utmaningar.

7.1 Sammanfattning

I uppsatsen undersöks i vilken utsträckning den svenska militärstrategiska doktrinen har den nya konfliktmiljöns strategiska karaktär, präglad av lågintensiva konflikter och asymmetri, som utgångspunkt. Frågeställningar som undersöks är;

- Vilka strategiska karaktärsdrag har den ”nya konfliktmiljön”? (Hur ser en typbild ut?)
- Hur väl överensstämmer omvärldsbeskrivningen i svensk militärstrategisk doktrin med en typbild?
- Hur väl överensstämmer omvärldsbeskrivningen i brittisk militärstrategisk doktrin med en typbild?
- Vilka likheter och skillnader kan identifieras mellan svensk och brittisk doktrin avseende beskrivningen av konfliktmiljön?

Bakgrunden är att komplexiteten i nationella säkerhetsfrågor har ökat dramatiskt under de senaste tio åren, säkerhetsbegreppet har vidgats. Hotbilden har breddats från att omfatta traditionella aspekter till att även inkludera internationell brottslighet, terrorism, hot mot miljön m m. Vidare har samhällets sårbarhet ökat genom ett antal processer. Dels har vi skurit ner det totalförsvaret som byggde på egen försörjning i de flesta aspekter, dels har globaliseringen lett till nya ömsesidiga beroenden. Utöver detta har utvecklingen inom tekniken, omfattande bland annat Internet, lett till en starkt ökad sårbarhet från nya angreppsvinklar. Den svenska Försvarsmakten möter en konfliktmiljö där krigets strategiska karaktärsdrag har förändrats jämfört med det som vi var beredda på att möta med vårt invasionsförsvaret av igår. Det går att konstatera att det behövs ett militärstrategiskt tänkande om hur militära maktmedel kan nyttjas mot asymmetriska angrepp inom ramen för den breddade hotbilden. Avsikt med uppsatsen är att teckna en strategisk karaktär av denna nya konfliktmiljö, för att sedan se om den avspeglar sig i vår militärstrategiska doktrin. Det vore i så fall ett av de första logiska stegen för att anpassa Försvarsmakten till denna nya konfliktmiljö och att ge en militärstrategisk grund för verksamheten. För att ge dynamik åt resonemanget, så förs även in den brittiska militärstrategiska doktrinen som ett jämförelseobjekt.

Den gjorda undersökningen och jämförelsen ligger till grund för en avslutande diskussion kring bland annat resultatutfallet och varför det blev som det blev, ämnen för fortsatt forskning samt militärstrategiska och nationalstrategiska konsekvenser för Sverige. Här möter slutdiskussionen den inledande beskrivningen av bakgrunden.

Analysen har genomförts med anknytning till teorier om strategi. En genomtänkt militär strategi är en förutsättning för att uppnå ett gott resultat vid utnyttjandet av militära maktmedel. En strategisk analys av konfliktmiljön är en nödvändig början för att utforma en lämplig militärstrategi. Vid den fortsatta utformningen bör man ta hänsyn till faktorer som tid, rum och resurser, vidta förberedelser, samt resonera om offensiv och defensiv manövrering. Det är militärstrategiskt tänkande och dess begreppsapparat som ligger till grund för det fortsatta resonemanget i uppsatsen.

Uppsatsens väg mot målet går genom en kvalitativ analys av textmaterialet i kombination med ett komparativt upplägg för att få dynamik i undersökningen. En metodrekommendation som beaktats är att den beskrivande analysen bör stödjas av ett analysinstrument som fångar in väsentliga aspekter av det samhällsfenomen som skall undersökas. Undersökningsobjekt i detta fall är först konfliktmiljön, sedan svensk militärstrategisk doktrin och dito brittisk.

Således är det nödvändigt att försöka skapa ett verktyg för att kunna få ett strategiskt "fotavtryck" av det som karaktäriserar den nya miljön. Några strategiska parametrar har valts att vara verktyg, först för undersökningen av miljön och sedan för doktrinen. Tanken är att detta skall vara det som det går att hänga upp jämförelsen på instrumentellt, för att kunna skapa en "typbild" med hjälp av resultatet. De parametrar som valts är; **aktörer, moraliska resurser, medel, metoder, arena och stridskrafter.**

Materialet för undersökningen om konfliktmiljön är i huvudsak litteratur. Den kommer från olika delar av världen. Paret Toffler (War and Anti-war) är futuristiska författare och företagare från USA och Mary Kaldor (Nya och gamla krig) är professor vid London School of Economics i Storbritannien, Martin van Crefeld (Transformation of War) är historiker från Israel och Qiao Liang och Wang Xiangsui (Unrestricted Warfare) är överstar från Kina. Utsträckningen i tid är från 1991 (van Crefeld) till 1999 (Qiao Liang och Wang Xiangsui). Sammanfattningsvis finns en spridning i geografi, tid och yrkesbakgrund/perspektiv.

Det kan konstateras att uppsatsen visar att det finns en relativt likartad uppfattning om de strategiska karaktärsdrag som utmärker den nya konfliktmiljön, såväl i litteratur som i erfarenheter. Det är en mycket komplex bild som målas upp, där folkrätt och krigskonventioner inte är moraliska rättesnören och där hela samhället är drabbat och aktörsfloran är rik. Attacker kan komma oväntat och utan förvarning. Det är en bild som präglas av asymmetri och asymmetriskt tänkesätt. Vidare framkommer att båda doktrinerna är väl anpassade mot den typbild som litteraturen visar, samt är mycket samstämmiga. Den svenska framstår som mer generellt hållen medan den brittiska är tydligare och mer konkret i de flesta fall. Några skillnader som skulle kunna tolkas ut är att den svenska doktrinen visar på en småstat som ser farorna och hoten men inte vågar bli alltför konkret i utpekandet av dem. En stat som är beroende av att få internationellt stöd för sitt agerande och behöver få aktören media på sin sida. Den brittiska visar i sin tur mer på en stat med mer erfarenhet av att agera på egen hand och som är medveten om vilka faror och konsekvenser som detta medför.

Ytterligare konsekvenser som framkommer är att en hel del hänsyn till miljöbildens vid framtagning av militär strategi och därefter förmågor, utbildning, övning med mera. En övergripande slutsats är att konflikternas komplexa och asymmetriska karaktär inte kan mötas med enbart en militär

strategi. Det krävs en samlad nationell strategi och samverkan på alla nivåer. Då jag nu har konstaterat att Sverige har den nya konfliktmiljön som utgångspunkt, så ser jag här ytterligare ämne för fortsatt forskning; vilken påverkan har den nya konfliktmiljön de facto haft på Försvarsmakten? Hur väl svarar utvecklingen mot Nätverksbaserat Försvar upp mot denna konfliktmiljö? Hur skall en militärstrategi utformas? Utifrån den avslutande diskussionen kan även konstateras att inrättandet av ett nationellt säkerhetsråd skulle göra att Sverige bättre skulle kunna hantera säkerhetspolitiska frågor och den nya konfliktmiljöns strategiska utmaningar.

8 Käll- och litteraturförteckning

8.1 Källor

Militärstrategisk doktrin, Stockholm, Försvarsmakten 2002
British Defence Doctrine, JWP 0-01, Brittiska Försvarsdepartementet, 2001, andra utgåvan.
Brittiska försvarsministeriets hemsida;
http://www.mod.uk/issues/strategic_context/index.htm , där material om brittisk uppfattning om miljön har hämtats. Även undersidor till ovanstående huvudsida har använts. 2003-03-03

8.2 Litteratur

8.2.1 Offentliga publikationer och rapporter

Proposition 2001/02:158, *Samhällets säkerhet och beredskap*
Proposition 2001/02:10, *Fortsatt förnyelse av Totalförsvaret*
Rapport DS 2001:44, *Ny struktur för ökad säkerhet - nätverksförsvar och krishantering*, Försvarsdepartementet, 2001.
Andersson, Folke m fl, Delrapport 2, *Framtida konflikters karaktär*, FOI-R--0311—SE, Stockholm 2001
Thunberger, Johan m fl, FOI-rapport, *Strategi för det oväntade*, Stockholm, FOI-R--0642—SE, 2002

8.2.2 Bearbetningar

Beaufre, André, *Modern Strategi för fred och krig*, Stockholm, Bokförlaget Prisma 2002
Brodin, Katarina, *Studiet av utrikespolitiska doktriner*, Stockholm, Försvarsdepartementet 1977
Buzan, Barry m fl, *Security, a new framework for analysis*, Boulder, Rienner Inc 1998
Clausewitz, Carl von, *Om Kriget*, Stockholm, Bonniers Fakta Bokförlag 2002
Crevel, Martin van, *Transformation of War*, New York, The Free Press 1991,
Diesen, S, *Militaer Strategi*, Oslo, Cappelen Akademisk Forlag, 2000

Ejvegård, Rolf, *Vetenskaplig metod*, Lund, Studentlitteratur 1993, andra upplagan
Esaïsson, Peter mfl, *Metodpraktikan*, Stockholm, Nordstedts Juridik AB 2002
Giné, Michael, *Clintonadministrationen och RMA*, Stockholm, Försvarshögskolan, 2002.
Goldman, Kjell, *Det internationella systemet*, Stockholm, Bonniers AB 1978
Hoffman, Bruce, *Inside Terrorism*, London, Gollantz 1998
Kaldor, Mary, *Nya och gamla krig, Göteborg, Bokförlaget Daidalos, 1999*
Moore, Michael, *Revolution i det svenska försvaret*, Stockholm, Försvarsdepartementet 2000
Rekkedal, Nils Marius, *Moderne Krigskunst*, Stockholm, Försvarshögskolan KVI 2001.
Qiao Liang and Wang Xiangsui, *Unrestricted Warfare*, Beijing, PLA Literature and Arts Publishing House, 1999
Toffler, Alvin and Heidi, *War and Anti-war*, New York, Warner Books 1994
Wedin, Lars, *Reflektioner över ämnet strategi*, Stockholm, Försvarshögskolan 2002.
Zetterberg, Kent, "Det strategiska samspelet", i *Mellan byråkrati och krigskonst*, Red Lars Wedin och Gunnar Åselius, Stockholm Försvarshögskolan, 1999

8.2.3 Tidskrifter

Jeppson, Tommy och Tjöstheim, Inge, *Tankar kring militärstrategisk analys*, Stockholm, Särtryck ur KKrVA Handlingar och Tidskrift nr 5/2002.
Transnational crime and its evolving links to terrorism and instability, JANE'S INTELLIGENCE REVIEW - NOVEMBER 01, 2001.

8.2.4 Otryck material

Reportage om terrordåd i Kenya;

http://www.svd.se/dynamiskt/utrikes/did_3664099.asp

2002-12-02